

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов
Кафедра германської і слов'янської філології
та зарубіжної літератури

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: «Формування письмової комунікативної компетенції учнів старших класів засобами технологій креативного письма»

Студентки 2 курсу групи МДН

Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014.022 Середня освіта (Мова і література (німецька))

Хоптової Анжеліки Григорівни

Науковий керівник:

Поселецька К. А.

кандидат пед. наук, доцент

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПИСЬМІ.....	6
1.1. Комунікативна компетенція та її структура.....	6
1.2. Письмо як вид мовленнєвої діяльності та формування комунікативної компетенції в письмі.....	13
1.2.1. Психологічні особливості письма.....	15
1.2.2. Психолінгвістичні особливості письма.....	17
1.2.3. Провідні фактори, що впливають на формування мовленнєвої компетенції в письмі.....	18
1.3. Креативне письмо та етапи написання креативного тексту.....	23
1.3.1. Дефінітивна характеристика креативного письма.....	23
1.3.2. Етапи навчання креативному письму.....	27
1.3.3. Види креативного письма та види підготовчих вправ до написання креативного тексту.....	30
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	46
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПИСЬМІ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ КРЕАТИВНОГО ПИСЬМА.....	48
2.1. Організація констатувального етапу пробного навчання в учнів старшої школи.....	48
2.2. Хід та аналіз пробного навчання комунікативної компетенції в письмі засобами технології креативного письма.....	57
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	76
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Навчання іноземній мові означає оволодіння учнями наступними видами мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письмо. Необхідність розвитку комунікативних навиків закріплена в Державному стандарті та зумовлена постійним розвитком міжкультурних зв'язків та досвідом викладання іноземних мов.

Кінцевою ціллю навчальних програм з німецької мови є розвиток комунікативної компетенції учнів на уроках іноземної мови, тобто оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування. Раніше на уроках іноземної мови навчальний процес був, в основному, направлений лише на формування усної комунікативної компетенції. Але останнім часом науковці виділяють ще один, не менш важливий, вид компетенції – комунікативна компетенція в письмі.

Актуальність роботи полягає в тому, що протягом тривалого часу формування комунікативної мовленнєвої компетенції у навчанні письма обмежувалося написанням таких лише письмових робіт, які пишуться за певними стандартами чи зразками: біографія, приватний чи офіційний лист тощо. Результат такої діяльності «текст-продукт», написаний іноземною мовою без орфографічних, граматичних, лексичних помилок, або з мінімальною їх кількістю. Зрозуміло, що тут практично відсутній творчий підхід до виконання завдань, тому що учень не може проявити свою уяву та індивідуальність. Розвинути творчі здібності допомагає такий вид письма як креативне письмо. Саме під час написання креативного тексту учень має можливість самовиражатися і самостверджуватися засобами іноземної мови, має можливість отримати задоволення власне від самого процесу продукування висловлювання, а не тільки від наявності уже готового продукту.

Мета даної роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання технології креативного письма в навчальному процесі з метою формування комунікативної компетенції в письмі в учнів старшої школи.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

1) Здійснити дефінітивну характеристику понять: «креативне письмо», «комунікативна компетенція», « комунікативна компетенція в письмі»;

2) визначити критерії та рівні сформованості комунікативної компетенції в письмі;

3) розробити конспекти уроків для формування комунікативної компетенції для учнів старшої школи засобами технології креативного письма

Об'єктом дослідження є процес розвитку комунікативної компетенції в письмі в учнів старшої школи.

Предметом дослідження є комунікативна компетенція в письмі учнів старшої школи.

Для вирішення поставлених завдань ми послуговувались такими **методами дослідження**:

- **теоретичними** – *аналіз і синтез психолого-педагогічної, методичної літератури та узагальнення отриманої інформації з метою дослідження сутності, структури, особливостей та умов формування комунікативної компетенції в письмі в учнів старшої школи; аналіз навчально-методичної літератури з метою дослідження педагогічного досвіду використання технології креативного письма на уроках німецької мови;*

- **емпіричними** – *складання творчих завдань, аналіз продуктів самостійної та творчої діяльності учнів, пробне навчання з метою виявлення ефективності використання креативного письма, спрямованого на формування комунікативної компетенції в письмі в учнів старшої школи;*

- **статистичними** – *методи обробки даних, графічне подання результатів експерименту, аналіз результатів констатувального та підсумкового етапів дослідження з метою визначення рівнів сформованості комунікативної компетенції учнів старшої школи.*

Наукова новизна полягає в тому що:

- Охарактеризовано критерії та на їх основі визначено рівні

сформованості комунікативної компетенції в письмі учнів старшої школи.

- Розроблено плани занять для розвитку комунікативної компетенції в письмі учнів старшої школи.

Практична цінність роботи полягає в розробці та впровадженні в навчальний процес системи занять для розвитку комунікативної компетенції в письмі технологіями креативного письма. Результати даного дослідження можуть бути використані вчителями німецької мови та студентами вищих навчальних закладів під час проходження педагогічної практики.

Експериментальна база дослідження: Вінницький технічний ліцей. Всього експериментом охоплено 30 учнів 10 А класу, які в ході експерименту були поділені на дві рівноцінні за рівнем і кількістю знань підгрупи – ЕГ та КГ.

Структура роботи. Дана робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (70 найменувань) та додатків. Загальний обсяг – 89 сторінок.

Апробація результатів дослідження. Результати дипломного дослідження апробувалися на Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі» (м. Вінниця, ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 20 листопада, 2019 р.), XVII міжнародній студентській Інтернет-конференції «МОВА, ОСВІТА, КУЛЬТУРА: Інтеграційні тенденції в сучасному світі» (м. Вінниця, ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 14-15 березня, 2019 р.), студентській міжнародній Інтернет-конференції «English in Interdisciplinary context of Life-long Education» (м. Кам'янець-Подільський, 9-16 квітня, 2019 р.), Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі» (м. Вінниця, 24 квітня 2019 р.).

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПИСЬМІ

1.1 Комунікативна компетенція та її структура

Неможливо уявити існування людини без комунікативної діяльності. Незалежно від віку, статі, освіти, соціального стану, територіальної та національної приналежності і багатьох інших даних, які характеризують людину як особистість, ми постійно отримуємо, передаємо і зберігаємо інформацію, тобто активно займаємося комунікативною діяльністю.

Тому практична ціль навчання іноземній мові в середній і старшій школі трактується як формування комунікативної компетенції.

Розглянемо визначення терміну «комунікативна компетенція». Але для початку розглянемо саме поняття «компетенція».

Б. Глуханов і А. Щукін визначають компетенцію (від лат. *Competens* – здатний) як сукупність знань, навиків, умінь, сформованих у процесі навчання тієї чи іншої дисципліни, а також здатність виконувати будь-яку діяльність на основі отриманих знань, навиків, умінь [8, с. 109].

В статті «Компетентностный подход: методика оценивания речевой продукции» автор трактує поняття «компетенція» як можливість, яка формується під час навчального процесу та базується на знаннях, цінностях, схильностях і яка дає можливість встановити зв'язок між знанням і ситуацією, відтворити процедуру (знання і дія), яка підходить для рішення навчальних, соціальних та професійних проблем [9, с. 112-119].

Е. Бастрікова зауважує, що поняття комунікативної компетенції включає в себе навик і вміння адекватного використання іноземної мови в конкретній ситуації спілкування. Комунікативна компетенція визначається як здатність людини користуватися інвентарем мовних засобів, яка складається зі знань і готовності до їх адекватного використання [24, 69].

I. Бім поняття компетенції визначає через поняття здатності: «компетенція – це загальна здатність, яка ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах, які набуваються завдяки навчанню» [6, с. 199]. Дж. Равен також звертав увагу на те, що компетенції – це мотивовані здатності.

У психології поняття «здатності» означає якість, можливість, вміння, досвід, майстерність, талант, тощо, які дозволяють здійснювати певні дії за заданий час, а також готовність особи до виконання якої-небудь дії. Під здатністю розуміють також вміння виконувати які-небудь дії або ж індивідуальну схильність до певного виду діяльності.

I. Гальскова вважає, що «компетенція – це здатність і готовність застосовувати знання і вміння при розв'язанні професійних завдань в різноманітних областях – як у конкретній області знань, так і в областях, слабо прив'язаних до конкретних об'єктів, тобто це здатність і готовність проявляти гнучкість у мінливих умовах ринку праці» [12, с. 247].

В. Байденко вважає, що «компетенція – це здатність робити щось добре, ефективно в широкому форматі контекстів з високим ступенем саморегуляції, саморефлексії, самооцінки, з швидкою, гнучкою й адаптивною реакцією на динаміку обставин і середовища; відповідність кваліфікаційним характеристикам з урахуванням вимог локальних і регіональних потреб ринків праці; здатність виконувати особливі види діяльності й робіт в залежності від поставлених завдань, проблемних ситуацій і т. ін.» [3, с. 98].

Під комунікативною компетенцією ми розуміємо здатність вирішувати засобами іноземної мови актуальні для учнів завдання у спілкуванні, а також у побутовому, навчальному і культурному житті; вміння учнів користуватися мовою для реалізації цілей спілкування.

Власне поняття комунікативна компетенція увійшло в наукову лексику в 1972р. А увів це поняття американський лінгвіст Д. Хаймз. Його теорія полягала в тому, щоб визначити динамічну категорію, в якій відображається єдність мови і мовлення.

Термін «комунікативна компетенція» також є розвитком ідеї американського лінгвіста Ноама Хомського про лінгвістичну компетенцію. Лінгвістична компетенція – обмежений набір граматичних правил, який дозволяє породжувати необмежену кількість правильних структур.

Під компетенцією автор розуміє знання своєї мови мовцем – слухачем, а під вживанням – реальне використання мови в конкретних ситуаціях [53, с. 113]. Компетенція і вживання не завжди збігаються; іншими словами, вживання не завжди відображає компетенцію (у мовленні людей, які добре ознайомлені з літературними нормами, трапляються обмовки, обривки фраз, ковтання слів, відхилення від правил тощо).

Дослідник намагається побудувати модель діяльності реального носія мови. Завдання лінгвіста, за Хомським, є виявити з даних уживання систему правил, що лежить у їх основі, якою оволодів мовець – слухач і яку він використовує в реальному вживанні [55, с. 122]. Граматика мови прямує до того, щоб бути описом компетенції, притаманної ідеальному мовцеві – слухачу. Хомський застерігає, що компетенція є динамічною і являє собою «систему породжувальних процесів».

М. Вятютнев пропонує «комунікативну компетенцію» розуміти як вибір і реалізацію програм мовної поведінки в залежності від здатності людини орієнтуватися в тій чи іншій ситуації спілкування, вміння класифікувати ситуації в залежності від теми, завдання, а також під час бесіди, в процесі взаємної адаптації [26, с 63].

С. Омельчук під комунікативною компетенцією розуміє сукупність знань про спілкування, умінь і навичок для сприймання чужих і побудови власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам і ситуаціям спілкування [38, с. 2-5]. Модель комунікативної компетенції С. Омельчука:

Таблиця 1.1

Побудова власних програм мовленнєвої поведінки

Комунікативна компетенція	Уміння мовленнєвого спілкування (мовленнєво-комунікативні) вміння			Комунікативна компетенція
	↓			
	Уміння й навички аналізу тексту			
	↓			
	Знання основних понять лінгвістики мовлення – мовленнєвознавчих понять			
	Мовна Компетенція	Соціолінгвістична компетенція	Стратегічна компетенція	

Т. Колодько розглядає соціокультурну компетенцію як своєрідну цілісну систему взаємопов'язаних компонентів [31, с. 24]. Її структура має такий вигляд:

Таблиця 1.2

Структура соціокультурної компетенції

	Комунікативна компетенція	
	Соціокультурна компетенція:	
1. Країнознавча:	2. Лінгвокраїнознавча:	3. Соціолінгвістична:
усталені знання, поточна інформація, професійна тематика, молодіжна тематика	фонові знання, безеквівалентна лексика, топоніми, антропоніми, хрононіми, фразеологізми	формули мовленнєвого етикету, правила ввічливості, вирази народної мудрості

Країнознавча компетенція – знання особистості про народ (носія мови), його культуру, національний характер, державний устрій, особливості побуту, традиції, звичаї, освіти.

Лінгвокраїнознавча компетенція – здатність учня сприймати, аналізувати, оцінювати й використовувати ті відомості про країну, які він отримав [8, с. 28-32]. Через них ознайомлюватися з мовою та з мовною групою, до якої вона належить; сприймати мову і її культуро-національні особливості; знати мовні одиниці і використовувати їх відповідно до соціально-мовленнєвих ситуацій.

Американськими лінгвістами М. Кенел та М. Свейн була запропонована структура комунікативної компетенції, яка складається з 6 компонентів (видів компетенції):

- 1) дискурсивна компетенція,
- 2) соціолінгвістична компетенція,
- 3) стратегічна компетенція,
- 4) лінгвістична компетенція,
- 5) соціокультурна компетенція,
- 6) предметна компетенція-знання предметної інформації, яке дозволяє учням породжувати і розпізнавати вислови [22, с. 34].

Л. Бахман і А. Палмер запропонували таку модель комунікативної компетенції:

- 1) лінгвістична компетенція,
- 2) стратегічна компетенція,
- 3) психомоторні вміння, когнітивні процеси.

Пізніше Л. Бахман додав ще ілокутивну компетенцію – здатність правильно формувати ілокутивний (мовний) акт (попросити, запросити чи проінформувати когось) в залежності від мовної ситуації [35, с. 61].

Н. Гез вважає, що зіставними компонентами комунікативної компетенції є:

- 1) вербально-комунікативна компетенція,
- 2) лінгвістична компетенція,
- 3) вербально-когнітивна компетенція,

4) метакомунікативна компетенція [43, с. 138-143].

В. Топалова розробила найбільш детальну структуру комунікативної компетенції:

- 1) країнознавча компетенція,
- 2) соціолінгвістична компетенція,
- 3) лінгвістична компетенція,
- 4) дискурсивна компетенція,
- 5) стратегічна компетенція,
- 6) ілокутивна компетенція [49, с. 168].

Давайте розглянемо компоненти комунікативної компетенції, які були вказані більш детально.

Соціокультурна компетенція – володіння певною кількістю соціокультурних знань про країну, мова якої вивчається, а також вміння використовувати їх в процесі іншомовного спілкування, а також уміння представляти свою країну та її культуру [20, с. 192]. Для ефективного розвитку соціокультурної компетенції використовують такі засоби навчання:

- 1) адаптовані книги, які включають в себе аутентичні матеріали про існуючих людей і взяті з їх життя ситуації,
- 2) аудіо і відеозаписи, записані в реальних ситуаціях іншомовного спілкування,
- 3) інтернет,
- 4) перебування в країні, мова якої вивчається.

Компенсаторна компетенція – вміння виходити з ситуації при дефіциті мовних засобів при отриманні і передачі даних.

Навчально-пізнавальна компетенція – загальні і спеціальні вміння при самостійному вивченні іноземної мови і культури.

Лінгвістична компетенція- це здатність будувати граматично правильні форми і синтаксичні конструкції, також розуміти суть окремих відрізків у тексті, які організовані відповідно до існуючих норм іноземної мови, і використовувати їх для того призначення, в якому вони вживаються носіями мови. Лінгвістична

компетенція є основним компонентом комунікативної компетенції, тому що вербальна комунікація неможлива без знання слів і правил утворення граматичних форм і вміння будувати осмислені конструкції.

Соціолінгвістична компетенція – це компетенція, яка розвиває вміння вибирати відповідну лінгвістичну форму, спосіб вираження, відповідно до комунікативної ситуації: комунікативної цілі і наміру співрозмовника, взаємозв'язків між ними.

Дискурсивна (мовна компетенція) – здатність вибрати правильну стратегію для того, щоб побудувати і інтерпретувати відповідний текст. В її склад входить: типологія письмових і усних текстів і тактик мовної поведінки. При цьому розрізняють два типи текстів: які учні здатні продукувати і ті, які вони повинні інтерпретувати [37, с. 5-11].

Соціокультурна компетенція – це знайомство з особливостями національно-культурної мовної поведінки носіїв мови. Важливу роль відіграють ті елементи, які релевантні для сприйняття мови з точки зору носіїв: норми, правила, звичаї, традиції, соціальні умови і т. д.

Соціальну компетенцію проявляють учні в бажанні й умінні вступати в комунікативний контакт з іншими людьми. Бажання вступити в контакт характеризується наявністю, потреб і мотивів а також певним відношенням до майбутнього партнера по комунікації [42, с. 239]. Щоб вдало вступати в комунікативний контакт, людина повинна орієнтуватися в соціальній ситуації і бути спроможною керувати нею.

Прагматична компетенція ділиться на три рівні: 1) дискурсивна компетенція (уміння організувати, структурувати та укладати повідомлення); 2) функціональна (надавати і проводити запит фактичної інформації, виражати своє ставлення до різних фактів, спонукати до певних дій, описувати, коментувати, пояснювати тощо); 3) компетенція програмування мовлення (уміння узгоджувати висловлювання відповідно до інтерактивних і трансактивних схем).

Більшість вчених, які займалися дослідженням комунікативної діяльності, вважають, що комунікативна компетенція формується у всіх видах мовної діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні і письмі.

Якщо учень під час прямого чи опосередкованого контакту успішно вирішує комунікативні завдання, знаходиться у стані взаєморозуміння і взаємодії з носієм мови відповідно до норм і традицій мови, яка вивчається, то ми можемо стверджувати, що він успішно володіє комунікативною компетенцією.

Отже, комунікативна компетенція – це здатність особистості користуватися мовою залежно від ситуації. Вона є структурним компонентом особистості школяра та є основою для взаємодії у площині «суб'єкт-суб'єктивних» відносин. Цю здатність формується в процесі спілкування або організованого навчання.

Комунікативна компетенція вирішує такі основні завдання:

- отримання і передача інформації,
- досягнення мети шляхом переконання співрозмовника до дії,
- здійснення позитивної самопрезентації (здатність справити позитивне враження на співрозмовника за допомогою мовлення).

Її склад формують мовленнєва компетенція (застосування мови на практиці, використовуючи мовні одиниці), мовна компетенція (знання одиниць мови та правил їх поєднання), предметна компетенція (відтворення в свідомості картини світу на основі володіння загальною лексикою), прагматична компетенція (здатність до мовленнєвої діяльності, вибору необхідних форм, типів мовлення, урахування функціонально-стильових різновидів мовлення).

1.2. Письмо як вид мовленнєвої діяльності та формування комунікативної компетенції в письмі

Неможливо переоцінити роль писемного мовлення в житті сучасної людини. Письмо видатне надбання людства та здобуток кожного народу. Воно використовується у багатьох галузях діяльності людини: в науці, культурі, міжнародних та політичних відносинах, у просвітницькій роботі. За його

допомоги ми фіксуємо отриману інформацію, реферуємо та конспектуємо текст, створюємо власні висловлювання. Тому важливим напрямом діяльності вчителя удосконалення писемного мовлення учнів.

О. Тарнопольський дав наступне визначення письму: «Письмо це продуктивний, інколи репродуктивний, вид мовленнєвої діяльності, пов'язаний з передаванням інформації у графічно-літерному колі. Письмо забезпечує графічну фіксацію мовлення, точніше тексту мовлення. Процес такої фіксації називається написанням, а його результатом є писемний текст.» [45, с. 288].

Письмо є продуктивним видом мовленнєвої діяльності та створює «пару» разом з говорінням [11, с. 235]. Як продуктивний вид письмо вимагає орієнтувально-дослідної діяльності того, хто пише. Тобто автор, виходячи з власних цілей і намірів, орієнтується на те, як буде сприймати текст майбутній читач, намагаючись, щоб він сприйняв створений текст саме так, як потрібно і бажано автору. Але орієнтація на читача, коли він читає написаний текст має зовсім інший характер чим орієнтація у слухача в процесі говоріння. Тому що мовець відштовхується від безпосередніх реакцій слухача на його мовлення, тому може змінювати своє мовлення в залежності від реакцій, які спостерігає у слухача. Але, той хто пише не має можливості побачити чи почути реакцію майбутнього читача. Тому його головне завдання- відгадати їх, спрогнозувати їх наперед. І тільки через певний час він зможе дізнатися чи були його прогнози правильними.

Тому орієнтація на майбутнього читача того, хто пише є повільним та свідомим процесом на відміну від говоріння. Автор написаного тексту повільно та свідомо підбирає форму та зміст майбутнього тексту, неодноразово змінюючи та доповнюючи її, щоб досягти бажаного ефекту. В цьому і полягає головна відмінність письма від інших видів мовленнєвої діяльності.

Процес написання тексту, як і будь-який інший вид мовленнєвої діяльності, потребує, у того хто пише, сформованих навичок і умінь, які складають його мовленнєву компетенцію у письмі, яка повинна бути сформована в учнів старших класів на відповідному рівні [30, с. 181].

1.2.1 Психологічні особливості письма

Можна сказати, що письмо – це найсвідоміший з видів мовленнєвої діяльності, який цілком базується на мисленні того хто пише [10, с. 66].

Але це не є підставою для того, що стверджувати, що емоції та мотивація відіграють менш значну роль чим в інших видах мовленнєвої діяльності. Якщо ставлення автора до написання тексту супроводжується високим рівнем мотивації та позитивними емоціями, то в більшості випадків можна очікувати хороший результат в плані якості написаного тексту. Тому що автор який захоплений своєю роботою, докладает більше зусиль для її вдалого виконання. Тому, щоб навчання письма іноземної мови було ефективним та приносило високий результат, потрібно створити в учнів високий рівень процесуальної мотивації. Ця мотивація дуже важлива під час навчання письма, тому що дає студентам відчуття задоволення від власної діяльності.

Але, на жаль, ставлення учнів до письма та його навчання у більшості випадків негативне (на відміну від говоріння, наприклад). Часто для учнів письмові завдання є нудними та нецікавими, що й викликає небажання їх виконувати.

Р. Вайт відзначив: «Для багатьох студентів письмо – це просто необхідна доручена робота, яку треба виконати тільки заради оцінки, причому нерідко така робота викликає відчуття нудьги» [14, с. 61-62].

Таке негативне ставлення учнів до письма потребує особливих підходів до навчання. Ці підходи повинні замінити негативне ставлення на позитивне, шляхом розвитку процесуальної мотивації, позитивних емоцій, та надання учням різноманітних можливостей для самовираження і самоствердження у написанні текстів. Шлях до досягнення позитивного ставлення до письма, як і для всіх інших видів мовленнєвої діяльності – отримання студентами можливості для самовираження та самоствердження засобами мови, що вивчаються.

Письмо – це найбільш свідомий вид мовленнєвої діяльності, тому самоконтроль та самооцінка відіграють значну роль у цьому процесі. Мовознавці

пов'язують письмо з репродуктивним аналізом. Це неодноразове повернення автора до вже написаного, змінюючи і виправляючи його, для того, щоб знайти найдосконаліший спосіб висловити свою думку, або й навіть змінити свою думку на основі цього аналізу. Пам'ять в процесі письма відіграє ту ж саму роль, що й в процесі говоріння [23, с. 54-60].

Потрібні мовні форми для письма автор бере з довгострокової пам'яті, а об'єднує їх у зв'язні речення та повноцінний текст за допомогою оперативної пам'яті. Але робота оперативної пам'яті в процесі письма набагато легша порівняно з процесом говоріння, оскільки написане завжди знаходиться перед очима, тому можна точніше і правильніше додавати до нього нову інформацію.

Розглянемо процес письма з точки зору фізіології. Під час письма людина використовує чотири аналізатори: рухомоторний (сам процес написання), зоровий (бачення та контролювання того, що написано), мовленнєворуховий (проговорення про себе або у голос того, що вже написано, або проговорення про себе або уголос того, що буде написано – для контролю), слуховий (внутрішнє або зовнішнє слухання самого себе в процесі внутрішнього або зовнішнього проговорення того, що буде написано, або того, що вже було написано [46, с. 95].

Тож процес письма вимагає більшу кількість аналізаторів, чим будь-який інший вид мовленнєвої діяльності.

О Тарнопольский стверджує, що для трьох інших видів мовленнєвої діяльності (говоріння, слухання та читання) потрібно робота лише трьох аналізаторів. Це мовленнєвомоторний (зовнішнє та внутрішнє усне мовлення або проговорювання, слуховий (слухання самого себе на рівні зовнішнього або внутрішнього усного мовлення, а також слухання співрозмовника) та зоровий (сприйняття тексту під час читання, зорове спостереження за співрозмовником – його міміка, жестикуляція та інші візуальні реакції, які можуть сприйматися візуально – у процесі усного мовлення) [47, с. 124].

I. Грузинська називає письмо «загальним закріплювачем», тому що мовний матеріал, який був пропущений через письмо засвоюється та запам'ятовується краще, ніж під час інших видів мовленнєвої діяльності [16, с. 222].

Ось чому вчителю потрібно чітко розуміти обов'язковість виконання письмових завдань учнями старших класів, для кращого засвоєння ними необхідного матеріалу.

1.2.2 Психолінгвістичні особливості письма

Як було сказано раніше, мотивація для говоріння виникає тоді, коли у людини з'являється певна думка, коли є що сказати. Те ж саме і для письма, мотивація з'являється тоді, коли є про що написати, коли виникає думка і автор хоче її втілити саме в письмовій формі.

Для формування цієї думки людина використовує графічний літерний код натуральної мови, і робить це за допомогою орієнтувально-дослідницької фази письма. Дану фазу можна розчленувати на два рівні.

Перший рівень – функціонування висловлювання в кодї внутрішнього мовлення. О. Тарнопольський описує цю фазу так: спочатку думка того, хто пише перекодовується у своєрідну матрицю майбутнього висловлювання. Тут діють не слова та граматичні форми, а їхні «інформаційні відбитки», репрезентанти, які створюють матрицю майбутнього висловлювання [48, с. 193].

Другий рівень – формування висловлювання в колі натуральної мови. На цьому рівні матриця заповнюється реальними словами та граматичними формами і відбувається це через більш-менш розгорнуте внутрішнє або навіть зовнішнє проговорення.

Не менш важлива у процесі написання тексту виконавча фаза – це фаза перекодування висловлювання у звуко-моторно-графічний код, тобто власне написання, виконавча фаза є завершальною у цьому процесі. Як ми вже розуміємо результатом цього процесу є текст або його частина [34, с. 22].

Як ми бачимо, письмо як читання та інші види мовленнєвої діяльності є послідовністю перекодувань, різниця лише в орієнтації на результат, буде це усне чи письмове висловлювання. Це на вказує на єдність мовленнєвого механізму людини.

Але з точки зору фаз письмо суттєво відрізняється від інших видів мовленнєвої діяльності. І різниця полягає саме у проходженні цих фаз. У мовця, слухача, чи читача, який має великий досвід, процес читання або слухання проходить одночасно, але на різних рівнях. Тоді як послідовне проходження фаз відбувається лише тоді, коли з'являються якісь труднощі: наприклад в розумінні або створенні висловлювання. Отже процес письма відбувається завдяки послідовному проходженню окремих фаз на різних рівнях. Винятком є лише написання чогось стандартного, або того, що писалося уже багато разів за певною аналогією.

1.2.3 Провідні фактори, що впливають на формування мовленнєвої компетенції в письмі

Одним з основних факторів, який має вплив на формування мовленнєвої компетенції в письмі є фактор мовленнєвих навичок. Для всіх видів мовленнєвої діяльності існують такі навички письма: лексичні, фонологічні, граматичні та мовленнєві навички. Граматичні та лексичні навички письма є найбільш важливими, бо якщо учень не володіє ними, то написання висловлювання стає занадто свідомим, тобто вся увага зосереджена лише на конструюванні речень, а створити цілісний та змістовний текст стає дуже важко, а іноді й неможливо. Розвиток цих навиків допомагає зняти граматичні та лексичні труднощі написання.

Фонологічні навички прямо не відбиваються на процес письма, і менше впливають на нього, Але це зовсім не означає, що вони менш значущі. Вони важливі тому, що письмо здійснюється через розгорнуте внутрішнє

проговорювання. Але ці навички формуються під час говоріння, слухання та читання.

Крім уже названих навичок письма, до техніки письма входять ще графічні навички, тобто здатність писати літерами, тієї мови яка вивчається. Відомо, що вивчення мови, алфавіт якої відрізняється від рідної мови, викликає більше труднощів, ніж вивчення мови зі схожим чи ідентичним алфавітом, та потребує спеціальних зусиль. Але для учнів старших класів, які вивчають іноземну мову не перший рік цих труднощів уже не існує, навіть якщо вони були раніше.

Орфографічні навички письма – навички які потрібні для того, щоб писати орфографічно правильно. Вони формуються з різним ступенем складності в і різних іноземних мовах. В іспанській чи німецькій більшість слів пишуться, як чуються, коли англійська мова є дуже складною та в плані орфографії випереджає більшість мов.

Наступний вид навичок – пунктуаційні навички. Цим навичкам приділяється дуже мало уваги під час навчання письму. Хоча неправильна пунктуація заважає коректному розумінню речення, і навіть може повністю змінити його суть. Тому, на мою думку, вивченню пунктуації потрібно приділяти не менше уваги, ніж вивченню орфографії.

Згадуючи про навички техніки письма, ми можемо сказати, що вони потребують окремих та спеціальних вправ для їх формування. В більшості випадків ці вправи віддаленні від реальної комунікації, тому часто використовуються некомунікативні вправи. Хоча нам здається, що тренувальні вправи лише формують навички і не мають відношення до живого спілкування, але в майбутньому вони послужать основою нашої комунікації.

Навички письма відрізняються від навичок пов'язаних з іншими видами мовленнєвої діяльності. Відмінність полягає в тому, що навички письма ніколи не будуть такими автоматизованими, щоб виконуватися на підсвідомому рівні, як в процесі говоріння чи читання. Це відноситься і до підбору знаків пунктуації, чи часових форм дієслів. Тому не можна розраховувати на те, що учень зможе

писати повністю автоматизовано, навіть використовуючи всю базу сформованих навичок.

Наступним не менш важливим є фактор умінь. При розгляді основних вмінь письма, спочатку звернемо увагу на вміння оформлювати письмові тексти та документи. Сюди відноситься наприклад вміння правильно будувати лист, в залежності від того чи він офіційний, діловий чи приватний. Вміння побудувати статтю, так щоб в ній була правильна послідовність викладення матеріалу, та відповідне оформлення.

Сюди ж відносяться і стилістичні вміння. За допомогою цих вмінь автор прослідковує відповідність стилю тексту, який пишеться, всім вимогам, поставленим до текстів чи документів цього жанру. Тобто стиль ділового письма буде завжди відрізнятися від приватного, як і стиль політичної статті від стилю кулінарного рецепту. Тому, щоб розширити комунікативний діапазон учнів старших класів потрібно навчати їх великій кількості стилів характерних для різноманітних жанрів.

Остання група вмінь – найважливіша та найширша – це здатність висловлювати думки у письмовій формі. У вузькому значенні це вміння, які забезпечують писемне мовлення, що проходить відповідно до соціокультурних норм такого мовлення на відміну від мовлення усного. Уміння будувати речення та цілісні писемні дискурси відповідно до того, як саме вони повинні бути написаними, а не усно сказаними – це і є вміння висловлювати думку в письмовій формі [45, с. 193].

Не менш важливими є вміння забезпечувати цілісність, завершеність та адресованість текстів. Цілісність тексту залежить від змістовності (єдність теми), комунікативності (кожне речення спирається на попереднє і є основою для наступного) та структурності (наявність зав'язків між реченнями та частинами тексту).

Завершеність тексту така його якість, яка надає висловлюванню повного власного змісту та забезпечує його організацією за моделлю однієї з існуючих в літературній мові норм [25, с. 172].

Адресованість орієнтується уже на читача і його вподобання, відповідно до цього уже підбирається стиль тексту, жанр, конкретні мовні засоби та спосіб викладення інформації.

Отже, для того, щоб реалізувати головні якості письмового тексту, учні повинні володіти певними вміннями. Також до групи вмінь входять вміння, які забезпечують висловлення думки у письмовій формі. А точніше композиційні – вміння забезпечувати композиційну структуру тексту. Тобто текст повинен мати вступну, основну і завершальну частину, дедуктивне або індуктивне подання думок тощо.

Методика формування мовленнєвої компетенції в письмі напряду залежить від жанрових типів текстів, оволодіти написанням яких, ставить за мету вчитель.

Однією з основних жанрових форм в плані письма для учнів старших класів є листування. Для навчання листування вчитель спочатку відбирає ті типи листів, які треба навчити писати ту чи іншу групу учнів у тому чи іншому навчальному закладі.

Це ж стосується і навчання написання певних видів ділових документів. Перш за все це види документів, які пов'язані з прийомом на роботу (резюме, заява тощо). В різних навчальних закладах надається перевага навчання написання різних ділових паперів. Наприклад в закладах економічного профілю навчають написання контрактів чи ділових угод іноземною мовою.

Також велике значення надають навчання конспектування, анотування та реферування текстів, які читаються та аудіюються.

Ці типи письма, які ми описували вище називаються практичним письмом. До нього також входить написання статей, звітів, доповідей, інструкцій тощо. Практичне письмо потрібне для майбутніх випускників в більшості випадків власне для себе. Тобто цілі навчання є суто практичними і обумовлюються потребами майбутньої професійної діяльності або особистими потребами.

Детальніше зупинимось на іншому виді письма, яке називається академічне письмо, а точніше на його підвиді – креативному письмі, дослідження якого є основою нашого дослідження.

Отже, до академічного письма відносять такі види письмових робіт, які допомагають учням у навчанні письма як виду творчої продуктивної мовленнєвої діяльності, але які не мають високого практичного значення з точки зору професії або особистих життєвих потреб .

Суть академічного письма не в тому, щоб навчити писати щось потрібне для життя чи професійної діяльності, а власне навчання письма як творчого процесу, результат якого залежить від фантазії і творчого мислення учня. Це дає великі можливості для самовираження, самоствердження, засобами іноземної мови, розвиває мотивацію. Тим самим різко підвищується ефективність навчання письма як виду мовленнєвої діяльності. Творче письмо справляє неабиякий вплив на розвиток особистості учня, його мислення, інтелекту, творчого підходу до виконання завдань, фантазії.

Особливим видом академічного письма є творче або креативне письмо. J. Harmer визначає креативне письмо, як такий вид навчальної роботи у викладанні іноземної мови, коли учні або студенти пишуть щось цією мовою з опорою виключно на власну фантазію, уяву та життєвий досвід: наприклад розповіді, вірші, п'єси, нариси [64, с. 286]. Під час написання креативного тексту, розповіді, вірша, нарису тощо учень максимально використовує свою фантазію. Тим самим створюються найкращі умови для його самовираження та самоствердження.

У своїх дослідженнях О. Б. Тарнопольський (2001; 2004 р.) проведених в умовах навчання англійської мови в Україні, показав наскільки сильним є вплив креативного письма на розвиток у студентів навичок у цьому виді мовленнєвої діяльності. Креативне письмо довело свою доцільність у навчанні іноземної мови.

Отже, письмо – це продуктивний вид мовленнєвої діяльності, пов'язаний з передаванням інформації в графічно-літерному колі. Письмо є засобом, який фіксує мовлення. Процес такої фіксації називається написанням, а результатом є писемний текст. У процесі написання автор орієнтується на майбутнього читача, намагаючись, щоб він сприйняв текст саме так, як потрібно і бажано автору. Процес письма має свої психологічні особливості (негативне ставлення учнів до

письма, проблема мотивації, фізіологічні фактори) та психолінгвістичні особливості (послідовне проходження окремих фаз письма на різних рівнях). Також ми розглянули основні фактори, що впливають на формування комунікативної компетенції в письмі. В першу чергу, це фактор мовленнєвих навичок. До нього відносяться фонологічні, графічні, орфографічні та пунктуаційні навички. Також для того, щоб реалізувати головні якості письмового тексту, учні повинні володіти наступними вміннями: стилістичні, жанрові уміння, уміння оформлювати письмові тексти та документи, вміння забезпечувати цілісність, завершеність та адресованість тексту, вміння забезпечувати композиційну структуру тексту.

1.3. Креативне письмо та етапи написання креативного тексту

Щоб досягти успіху молода людина сьогодні повинна творчо та нестандартно мислити, бачити багатогранність світу, вміти аргументувати і зв'язно висловлювати свої думки як в усній, так і в письмовій формі.

Креативне письмо є прекрасним засобом навчання іноземних мов. Робота із творчим письмом має величезний вплив на розвиток особистості: мислення, творчого підходу до виконання завдань, фантазії. Написання креативних текстів дає можливість отримати досвід навчально-пізнавальної, практичної та творчої діяльності.

Саме тому, проблема формування та розвитку письмової компетенції засобами технології креативного письма стає все актуальнішою у методиці навчання іноземних мов.

1.3.1. Дефінітивна характеристика креативного письма

Існує декілька визначень для даного поняття. Так, наприклад, на думку Н. Кізріної, креативне письмо являє собою «особливий вид людської діяльності по створенню нового оригінального продукту, в якості якого виступає художній

текст. Художній текст, продукт творчої діяльності, являється відображенням авторських відкриттів оточуючого світу і себе в цьому світі, що проявляється в різноманітності напрямлень постанов і неординарному рішенні проблем, представлених автором в тексті різними мовними засобами» [28, с. 262].

Німецький методист У. Лібінау визначає креативне письмо як «вправи продуктивного характеру найрізноманітнішого ступеня складності, різноманітність по формі і по змісту, часто в ігровій формі [67, с. 215].

Поряд з творчими характеристиками, виразністю і оригінальністю, креативне письмо на думку В. Меркельбаха, має такі лінгвістичні характеристики, як змістовність, визначена композиційно-смілова структура, цілісність і зв'язність [68, с. 279].

В основі терміну креативне письмо лежить поняття "креативність", яке бере свій початок в 90 роках.

«Креативність» – ідея, яка визначається в соціальному суспільстві як креативна, якщо вона в певній ситуації нова чи має нові, видозмінені елементи, і якщо при цьому можна побачити доцільний вклад [29, с. 32].

Німецький вчений Ульріх Лібнау, який протягом 40 років займався дослідженням креативності, розрізняє креативність в широкому і вузькому значенні. Перше відноситься до повсякденного життя, друге – до культури [67, с. 208].

Інші дослідники, такі як В. Урл та У. Беер, не розділяють таку ж точку зору: вони беруть за основу новизну, де креативність – дія, яка представляється індивідом як нова і в широкому значенні означає нове для культури чи людей [52.60-62].

Багато науковців підкреслюють, що креативність веде до розвитку нових експериментальних форм вираження мови, при цьому ці форми являються новими не для всіх, а для одного визначеного учня.

З іншої сторони, креативність – ознака особистості. Деякі вчені визначають креативність як особливий тип інтелекту, здатність думати дивергентно. До цих

здібностей вони відносять: потік асоціацій та думок, здатність пропустити відоме і знаходити нове, імпровізація, оригінальність, відкритість, відкриття нового.

Під креативним письмом ми розуміємо письмо, в якому проявляються оригінальні з точки зору пишучого, ідеї, співвіднесені з рішенням комунікативної задачі, самостійність у визначенні змісту письмового висловлювання з залученням фантазії, уяви, особистого досвіду, включаючи емоційне, асоціативне, критичне, творче мислення по темі, яку пропонує вчитель чи вибирає сам учень, і в якому міститься вираження власних думок, почуттів по відношенню до предмета висловлювання. Все це супроводжується комбінуванням раніше засвоєних лексичних, стилістичних, граматичних засобів, їх вживання в нових чи змінених мовних ситуаціях.

В роботі Ю. Вольфрум висвітлено розвиток руху креативного письма. Так в США креативне письмо (Creative Writing) – вчення про поезію, яке викладається з початку 20 століття і є основою для "натхненних" поетів. Ця дисципліна зародилася приблизно в 70-х роках в Колумбійському університеті в місті Нью-Йорк. Потім креативне письмо було введено на різноманітних спеціальностях як основа навчального модуля, з 1983 – в американських школах як обов'язковий предмет [70, с. 239].

Рух креативного письма в Німеччині почався за межами шкіл і університетів: на початку 70-х були засновані креативні майстерні, щоб створювати публіку для письменників-непрофесіоналів і їх неопублікованих письмових текстів, чи організувати товариство, яке займалося критикою креативних текстів та їх авторів. Курси креативного письма в основній школі не вважались основними для вивчення, що негативно відображалася на іміджі креативного письма і його місці в системі освіти. Не дивлячись на це на сьогоднішній день цілі креативного письма досягли широкого спектру. Креативне письмо – предмет вивчення в багатьох, особливо дидактичних, дослідженнях і обов'язкова складова частина навчальних програм занять рідною та іноземною мовою.

В області німецької мови як іноземної впровадження креативного письма грає вирішальну роль в рамках Європейських компетенцій, що призвело до обов'язкового впровадження креативного письма в навчальний процес.

В процесі оволодіння вміннями креативного письма, учнями створюється продукт, який являє собою письмове висловлювання різного рівня мовної важкості, для якого характерні висока ступінь самовираження, того хто пише, яка проявляється в оригінальності ідей, емоційно-особистісному відношенні, адресованості висловлювання, його смисловій завершеності, в логічній послідовності вираження думок і відповідає нормам оформлення (в тому числі соціокультурним).

Як відмічає Н. Кізріна: «не потрібно вимагати в учнів справжніх витворів, які пишуть професійні поети і письменники, але оволодіти навиками створення іншомовного художнього тексту може практично кожен учень. Ці навики учні можуть перенести на здійснення іншомовної мовної діяльності не тільки в письмовій формі, але і в усній» [28, с. 32].

В. Меркельбах звертає увагу на те, що креативне письмо відрізняється вільною від страху атмосферою, яка створює сприятливі умови для мовної діяльності в ігровій формі [68, с. 230].

Отже, визначення поняття «креативне письмо» досить різноманітне і було сформоване багатьма науковцями і мовознавцями. В нашому дослідженні креативне письмо – це письмо в якому проявляються оригінальні з точки зору пишучого ідеї, направленні на вирішення комунікативної задачі, орієнтовані на самостійність у визначенні змісту письмового висловлювання, з залученням фантазії уяви, досвіду, власних почуттів та емоцій. Все це здійснюється на основі застосування раніше засвоєних лексичних стилістичних та граматичних засобів в нових чи змінених мовних ситуаціях.

1.3.2 Етапи навчання креативному письму

Науковець М. Кьортіс стверджує, що творча діяльність, як і будь яка інша діяльність, здійснюється поетапно:

- перший етап (Inspirationsphase) – підготовка (особливий стан, який є передумовою інтуїтивного проблиску для створення нової ідеї);
- другий етап (Inkubationsphase) – дозрівання (робота над проблемою, формування напрямлення ідеї);
- третій етап (Illuminationsphase) – натхнення (в результаті несвідомої роботи в сфері свідомості виникає ідея вирішення проблеми, спочатку в гіпотетичному вигляді, в вигляді принципу, задуму);
- четвертий етап (Verifikationsphase) – розвиток ідеї, її кінцеве оформлення і перевірка [61, с. 267].

М. Кьортіс акцентує увагу на тому, що при креативному письмі ці 4 фази протікають однаково: на першій фазі дається поштовх для написання, який на другій фазі доповнюється вільним асоціюванням. На третій фазі «народжується» ідеї і на четвертій ідея змінюється на письмову форму.

За допомогою цієї ідеї ми бачимо, що креативність не спонтанна навала різноманітних ідей, а частина креативного процесу, що може тривати годинами, днями, а інколи і роками.

Успішне здійснення креативної письмової діяльності учнями старшої школи забезпечують спеціальні психолого-педагогічні умови і особистісні фактори:

- наявність суб'єкт-суб'єктних відносин між вчителем та учнем, врахування інтересів учнів, створення на заняттях атмосфери невимушеності і надання їм можливості для самовираження і самовизначення під час вирішення проблемних завдань;
- наявність у студентів певних лінгвістичних знань: знання мовного і фонетичного матеріалу, знання жанрово-стилістичних особливостей певних видів художніх текстів, сформованість навиків і умінь учнів для письмового мовлення, вміння формувати задум тексту, знаходити жанрову форму для втілення задуму

тексту, різноманітно починати, вміти розвивати і завершувати тему висловлювання, відбирати і використовувати асоціації, згідно задуму тексту, використовувати різноманітні мовні засоби в тексті, коригувати текст відповідно до замислу;

- наявність в учнів творчих здібностей (здібність до аналізу і синтезу, здібність знаходити нові проблеми в традиційній ситуації, здібність мислити асоціаціями, здібність генерувати велику кількість ідей).

Креативне письмо – письмо нетрадиційних жанрів, особливий вид твору, що допускає нестандартність мислення автора. Працюючи творчо, учень розвиває критичне мислення, спостережливість, уяву, покращує пам'ять. У творчому процесі розкривається власний світ людини. Креативне письмо розвиває праву півкулю головного мозку, яка відповідає за розвиток почуттів, інтуїції музичних та артистичних здібностей. При цьому відбувається корисне балансування між розвитком логічних і інтуїтивних здібностей.

Креативне письмо передбачає свободу творчості, можливість реалізації нестандартних ідей, думок, почуттів. Головною метою креативного письма є самовираження автора. Завдання автора креативного твору – показати власне бачення світу, суб'єктивність відчуттів, унікальність свого мислення. У процесі написання зв'язного письмового тексту відбувається опора на всі види відчуттів, активізуються всі аналізатори (акустичний, мовленнєво-руховий, зоровий,). Крім того, робота над написанням креативного тексту дає можливість розвитку рефлексивних умінь учнів, вміння бачити себе «зі сторони», самостійно оцінювати свої можливості, якість вивчення пройденого мовного та мовленнєвого матеріалу.

Г. Бреннер підкреслює, що креативне письмо може проходити тільки в особливій атмосфері творчої свободи [60, с. 189]. Урок, на якому використовується креативне письмо надає можливість старшокласникам використовувати наявні лексичні та граматичні навички, проявити свою індивідуальність, усвідомити різницю між культурами, використовувати власні письмові твори для тренування навичок читання та умінь говоріння. Завдання

вчителя, якщо він хоче добитися в учнів творчого самовираження в письмовій формі – сприяти експериментам з мовними формами, відкриттю для себе нового у мові, відчуттю її ритму, насолоді красою її звучання, гумором. Але якщо на заняттях присутній страх, то таке заняття абсолютно безперспективне для творчості, в тому числі і для креативного письма.

Слід відмітити, що креативне письмо є інтерактивною технологією і передбачає залучення до роботи усіх учнів класу а також і вчителя, який виступає в ролі «співавтора» консультанта та редактора. Тобто досягнути кінцевої мети – створити письмовий текст іноземною мовою учню допомагає вчитель, який організує його роботу у декілька етапів. На першому етапі пропонуються такі види підготовчих вправ, які надають йому можливість зібрати матеріал для майбутнього тексту та допомагають усвідомити, які саме лексичні засоби йому необхідні, щоб його робота над майбутнім текстом була максимально ефективною. На наступному етапі учень виконує низку репродуктивних вправ, для успішної роботи з окремими словами, для організації цих слів у понятійні ланцюжки, які допоможуть у майбутньому під час складання самостійного письмового тексту.

Метою продуктивних вправ останнього етапу є допомогти учню крок за кроком організувати зібраний лексичний матеріал у єдність, на основі якої ним буде створено кінцевий продукт – письмовий текст.

Отже, креативне письмо – письмо нетрадиційних жанрів, особливий вид твору, що допускає нестандартність мислення автора. Працюючи творчо, учень розвиває критичне мислення, спостережливість, уяву, покращує пам'ять. У творчому процесі розкривається власний світ людини. Письмові креативні завдання мають великий навчальний потенціал і можуть бути використані на заняттях іноземної мови. Однак, для досягнення, поставлених цілей, потрібно підібрати такі завдання, які відповідають рівню сформованих умінь і навичок учнів; слідувати етапності навчання письма і створити атмосферу на занятті, яка сприятиме процесу навчання та мотивуватиме учнів до навчання письма.

1.3.3 Види креативного письма та види підготовчих вправ до написання креативного тексту

Учні старших класів проявляють прагнення до самовираження, до можливості відстоювати свої погляди та переконання, і саме комунікативна спрямованість навчання іноземної мови і створення сприятливого психологічного клімату для спілкування є тими факторами, які на цьому ступені мають особливу значущість. У зв'язку з цим дуже важливо підібрати на уроки такий матеріал, що стимулює обмін думками, спонукає до роздумів [17, с. 291].

В Державному освітньому стандарті з іноземних мов зазначається, щоб досягнути елементарної комунікативної компетенції потрібно володіти письмом. Використання різноманітних видів вправ протягом періоду навчання письма в учнів старших класів на уроках іноземної мови дозволяє зробити процес навчання цікавішим, більш творчим, активізує пізнавальні та креативні можливості учнів; робить процес навчання письмового мовлення захоплюючим. Завдання на написання письмового тексту обов'язково повинно передувати чіткими інструкціями, роз'ясненнями, мета яких – підготувати учнів до виконання конкретного письмового завдання [19, с. 273].

Креативне письмо як вид письмового мовлення включає художні тексти різноманітних жанрів: казка, коротка розповідь, легенда, басня, вірш, драма пародія і т. д.

Л. Калініна виділяє деякі вправи комунікативного типу: письмове описання картинки по темі, письмовий виклад основного змісту тексту, написання висловлювання по темі після її вивчення, написання плану чи тез для повідомлення на певну тему, письмове анотування і реферування тексту написання листа своєму іншомовному другу [27, с. 9-10].

Продуктивне творче письмо може використовуватися уже на ранньому етапі навчання. Спочатку рекомендують використовувати різні види опор: зорову наочність (предмети побуту, картинки, фотографії), звукову наочність (пісні, аудіо тексти, інструментальні музикальні твори), письмову наочність (вірші,

розповіді, цитати, прислів'я та приказки і тд.). Чим більше учні практикуються в написанні креативних текстів, тим більше знижується роль опор, і стають можливими завдання без опор, наприклад спонтанне творче письмо, про те що вас в даний момент тривожить, веселить, дивує.

Цікавими є вправи з опорою на так званий музичний текст, тобто інструментальну музику без слів [65, с. 176]. Суб'єктивні асоціації слухача знаходяться під впливом настрою музичного твору. Ці асоціації знаходяться в центрі уваги. Музика сама по собі втрачає самостійне звучання. У цьому випадку вона цікава для нас як засіб, який спонукає до творчості, креативного письма. Від вибору музичного твору залежить ефективність процесу написання креативного висловлювання. Наприклад музика для медитації добре підходить для опису фантастичних пригод.

Виділяють ще одну форму креативного письма – поезію. Це може бути «хайку», як найменша у світі поетична форма, чи так звані ельфи, які мають 11 складів, заставлених в певному ритмі [13, с. 431-436].

Креативними також вважаються письмові історії від лиця якого-небудь героя чи предмета про історію його життя, письмове продовження якоїсь перерваної історії чи відомого літературного твору, міні висловлювання чи есе [33, с. 17-20].

Написання листа також є вдалою формою для вправ, які носять поліфункціональний характер. Для навчання написанню листа потрібно почати з ряду мовних вправ.

На першому етапі можуть бути запропоновані вправи на запам'ятовування мовних формул та кліше, які використовуються під час написання листа, форми письмового звертання до адресату, способів вираження подяки, підтвердження отримання письма, надія на швидку відповідь і т.д. Далі слідує розгляд текстів листів, визначення схем листів, виділення окремих фраз, головних думок, ключових слів. Учні роблять аналіз листів, дають характеристику їх авторів, визначають характер листа (особистий, сімейний, діловий, проблемний,

привітання, запрошення і т.д.), аналізують засоби вираження думки в різних по стилію і характеру листах, засоби переходу від однієї думки до іншої).

На другому етапі можна запропонувати скласти план письма, використовуючи приклади фраз і ключових слів. Форми звертання і інші кліше повинні відповідати змісту, структурі і стилію письма [2, с. 126].

На наступному етапі учням пропонується скласти колективний лист, потім лист на певну тему по заданій ситуації, листи різноманітного характеру (особисті, сімейні, ділові), лист відповідь по визначеному питанню, чи лист відповідь на прохання і т.д.). Можливо написання листів різним адресатам, але з однаковим змістом чи з внесенням змін в один і той же текст.

Також серед творчих письмових завдань вагоме місце посідає написання розповідей (Story writing). Для цього учням можуть бути запропоновані питання, на які вони повинні відповісти в формі розповіді.

Ще одним цікавим видом креативного письма є Free Writing. Ідея Free Writing полягає у висловлюванні у письмовій формі думок, почуттів, емоцій, спонтанних ідей, незважаючи на граматику, стилістику, орфографію. В результаті учень отримує «сирий», часто такий, що не має значущості та цінності, матеріал; але долає бар'єр невпевненості у власних силах та здібностях створити креативний письмовий твір.

Основні правила технології Free Writing було сформульовано Н. Голдберг [62, с. 185]:

- писати не більше 10 – 20 хвилин, не зупиняючись;
- не робити пауз, не перечитувати написане, писати швидко, але не поспішати;
- не звертати увагу на граматику, орфографію, пунктуацію, стиль. Правильність та якість написаного не важливі. Важливий тільки сам акт письма;
- продовжувати писати, навіть коли закінчились ідеї. Якщо необхідно, писати про все, що приходить на думку; найважливіше - не зупинятись писати;
- якщо під час письма виникає відчуття дискомфорту та нудьги, писати про ці відчуття;

- коли час скінчився, перечитати написане, відмічаючи найбільш цінні та цікаві моменти, які можуть бути використані у наступних вправах.

Цілі використання креативного письма на заняттях з іноземної мови різноманітні. Можна виділити наступні:

- удосконалення практичних мовних навиків і умінь,
- розвиток творчого потенціалу особистості,
- підвищення інтересу до занять.

Під час навчання писемного мовлення не менш важливу роль грає тренування уяви. Дуже цікавою та пізнавальною для учнів є така вправа як «складання ланцюжкових історій». Виконання завдання полягає в тому, що вчитель пропонує тему чи перше речення, щоб спрямувати учнів. Далі кожен учень дописує декілька речень до того, що вже написано його однокласниками. Кожен учасник необмежений у виборі лексико-граматичних засобів та може вільно формулювати свої ідеї та думки. Але водночас кожен намагається бути оригінальним та послідовним, щоб пройнятися ідеєю та якісно виконати свою частину колективної праці. Це завдання дозволяє учням розвинути свій творчий потенціал.

Груповий твір є гарним прикладом діяльності, коли учнів просять працювати невеличкими групами над конкретним завданням. Взаємодія групи та внесок кожного учасника є колективною творчістю [40, с. 27-28].

Коли виникає питання про підвищення мотивації до іншомовного письма, то вчитель будь якими інструментами і методиками прагне його вирішити. Саме такою методикою і є креативне письмо. Але на практиці не всі техніки креативного письма здатні вирішити питання підвищення мотивації в учнів старших класів.

Існують учні, яких більшість технік з креативного письма не мотивують на створення креативних текстів. Тому для підвищення мотивації учнів до іншомовного креативного письма часто використовують візуальні матеріали.

Зображення привертають увагу, викликають різноманітний спектр емоцій, надихають на створення нових витворів, а також розвивають фантазію.

Існує німецьке прислів'я «Ein Bild sagt mehr als 1000 Worte». Це прислів'я підкреслює одну з основних цінностей наочності: інформативність, тому що 70-80% інформації людина отримує через візуальні джерела. Тим більше, якщо використання візуальних матеріалів значно підвищує мотивацію до навчальної діяльності і створює стимул для комунікації.

Р. Міньяр Белоручев дає наступне тлумачення терміну «наочність»: «дидактичний принцип навчання, ефективність якого полягає в живому сприйнятті предметів і явищ навколишнього світу в процесі його вивчення» [56, с. 150].

До наочності під час навчання іноземної мови відносять демонстрацію предметів, малюнків, картин, схем, таблиць, навчальних фільмів і інших відеоматеріалів.

Також, крім вище вказаних переваг наочності, вона може :

- стати основою для проблемно-орієнтованих завдань, провокуючи учнів на зіткнення думок. Тобто мова йде про наступні завдання: « Відгадайте, що на картинці», «відтворіть повне зображення за допомогою фрагменту», «створіть історію на основі зображення»,

- дати інформацію соціокультурного характеру по темі, яка вивчається,

- стати стимулом для комунікації.

Критерії відбору візуальних матеріалів для креативного письма:

1. Цільова група (вік, стать, інтереси). Очевидно, що підлітків зацікавлять інші зображення чим, дорослих і дітей. Так як і цільова група « студенти» вимагаю чіткого підбору матеріалу.

2. Фотографії, картини, скульптури як стимул для письма повинні бути виразними, викликати емоції, почуття, надихати на появу ідей, підштовхувати до роздумів і мотивувати на створення креативного тексту. Ще краще, коли матеріали мають елемент неясності, що наштовхне учня на більш глибокі роздуми.

3. Критерій відкритості можна пояснити так: Зображення не повинні мати вузьку направленість, тобто повинні бути доступними для розуміння широкої аудиторії.

4. Також потрібно надавати перевагу зображення з великою кількістю деталей, для того щоб учні могли самі вирішити на якому фрагменті вони хочуть зосередити свою увагу.

5. Високу ступінь мотивації мають картинки, на яких дві чи три людини розмовляють один з одним, або ще якимось взаємодіють.

Наведемо декілька найцікавіших прикладів використання візуальних матеріалів в процесі креативного письма:

1. Емпатія або так зване перетворення на інших людей, тварин, рослин, які зображені на картинці чи фотографії. Ціль цієї техніки полягає в тому, щоб через чуттєві і мисленні уявлення навчитися переселятися в об'єкт, відчувати і пізнавати його з середини. Ті думки і почуття, які під час цього виникають і є креативним процесом, кінцевим продуктом якого і є креативний текст – історія об'єкта від першої особи в письмовій формі.

2. Малювання і письмо. В цьому випадку художниками є самі учні, при цьому якість зображення, як і їхні художні здібності не мають ніякого значення. Тут задіяні їхні власні переживання, емоції, їх внутрішній світ, що й підвищує мотивацію до письма. Це є незаперечним достоїнством цієї техніки.

Наведемо приклад використання візуальних матеріалів для створення іншомовного креативного тексту на німецькій мові. Так як великим стимулом для написання креативних текстів є картини відомих художників, учням 10 класу було запропоновано написати текст до картини М. Шагала «Прогулянка». (додаток А). Результатом є наступний текст одного з учнів:

Mir ist schwindelig. Ich mache die Augen auf... Ach! Ich fliege in der Luft! Unter mir liegen hunderte von kleinen Häuschen, eine Kirche, eine Wiese, auf der friedlich ein paar Pferde weiden. Ich bin federleicht und könnte wegfliegen... Aber ein Unbekannter hält mich an der Hand.

„Wer bist du?“ frage ich. Er sagt kein Wort und legt die Hand vor den Mund. Ich

will ihn so vieles fragen, aber ich verstehe irgendwie, dass ich schweigen soll, sonst kann unser Flug enden. Er geht über die Dächer, und ich fliege... Ich bin so glücklich, wie nie im Leben. Er hält einen Vogel in der Hand und lässt ihn plötzlich frei. Mir ist wieder schwindelig. Ich erwache in meinem Bett und höre, wie ein Vogel an das Fenster klopft...

Цей текст є прикладом використання техніки «емпатія» також ця техніка часто використовується для опису портретів.

Також мотивацію до письма підвищують «ситуативні візуальні матеріали». Це картини, фотографії, які ніби говорять нам щось. Вони провокують, дивують, можуть розсмішити, підштовхнути до дискусії тощо. До речі, учні мають можливість самі вибрати фото чи картинки і приносити їх на заняття.

Далі представлені варіанти, яким може бути кінцевий продукт після роботи з «ситуативними» візуальними матеріалами:

- внутрішній монолог персонажів
- передісторія до подій, які зображені
- розповідь про майбутні події
- опис емоцій і думок того, хто дивиться на фотографії

В якості ситуативної фотографії була вибрана фотографія, на якій зображено два папуги, які ніби розмовляють між собою (Додаток Б). На основі цієї фотографії був створений наступний діалог:

- Hey, Freund, was ist los? Warum bist du so traurig?
- Ach! Ich habe gestern Nietzsche gelesen. Wie muss ich weiter leben?
- Nietzsche?! Was soll das? Wir sind doch zwei Papageien... Wir sind schön, haben was zu essen. Was braucht man noch?
- Schönheit ist nicht alles. Und Essen... Wir essen um zu leben und nicht umgekehrt! Du verstehst mich nicht. Ich bin so müde von Dummköpfen um mich herum!
- Beruhige dich! Du hast einfach etwas Falsches gegessen, deshalb hast du eine so schlechte Laune. Morgen soll alles anders sein.
- Nein! Nie wird es anders sein. Ich beneide die Menschen. Sie sind so klug. Sie

haben eine Atombombe erfunden... Warum haben wir, Papageien, sie als erste nicht erfunden?

– Keine Sorge, mein Freund! Du wirst bestimmt auch etwas erfinden.

– Etwas?! Ich will kein „Etwas«, ich will eine Atombombe!

– Ja, ja. Und das ist gerade der Grund, warum die Papageien nur schön sein müssen...

Цей діалог можна назвати креативним та дуже емоційним. На основі фотографії виникло багато оригінальних діалогів, що говорить про правильний вибір матеріалу, який справді став мотиватором для створення цікавого креативного продукту.

Процес креативного письма на основі візуально матеріалу складається з таких фаз:

1. Підготовка до написання: на цьому етапі учні займаються пошуком ідей для майбутнього креативного тексту. Метод вільних асоціацій, а саме Cluster-карт (асоціограм) вирізняється своєю продуктивністю.

2. Написання тексту: власне оформлення думок на папері. На початку цієї фази не потрібно робити акцент на орфографії, граматиці чи лексиці, на стилістичному оформленні тексту, тому що це може завадити творчому процесу.

3. Редагування: на цьому етапі креативний текст розглядається на різних рівнях: лексичному, граматичному, синтаксичному. Відбувається кінцеве оформлення письмового висловлювання. Спочатку автор намагається сам відредагувати текст, потім можлива робота в парах або невеличких групах. Але перед початком роботи у групах вчитель повинен дати учням конструктивну критики. Тобто пояснити на що потрібно звернути увагу, вказати на помилки чи неточності. Як буде проходити етап редагування – індивідуально, в парах чи в групах – вирішує сам вчитель, в залежності від поставлених цілей і задач.

4. Презентація. На цьому етапі відбувається представлення креативного тексту автором всередині малої групи, або перед всім класом. Також можлива публікація в шкільній газеті чи на сайті.

Підсумувавши вищесказане, можна стверджувати, що візуальні матеріали полегшують процес створення креативного тексту, їхнє використання сприяє підвищенню мотивації до іншомовного креативного письма. Вони підштовхують до роздумів, впливають на емоції учнів, надихають на створення креативного тексту, розвивають уяву та творчі здібності учнів. Тексти створені на основі візуальної опори, написані більш яскравою, живою мовою.

Не менш популярним і поширеним видом креативного письма є поезія. Цільовим призначенням поезії є формування лінгвосоціокультурної компетенції – школярі знайомляться з творами авторів, мови яких вони вивчають.

Є. Сисоева пропонує методику навчання школярів написанню вірша-діаманта, неримованої віршованої форми, яка складається з семи рядків. Візуально текст вірша вирівнюється по центру і за формою нагадує діамант [44, 20.03.19]. Найкоротшими є перший й останній рядки, оскільки містять одне слово (noun) – ключове поняття чи тему вірша. Другий рядок складається з двох слів (adjectives), третій – з трьох (verbs or participles ending). Центральний четвертий рядок містить чотири слова (nouns): перші два характеризують перше ключове поняття, два інших – друге ключове поняття. П'ятий і шостий рядки є дзеркальним відображенням третього й другого рядків і є дотичними до другого ключового поняття. У такий спосіб форма вірша до середини розширюється, а суть поступово звужується. Ключові поняття вірша-діаманта можуть бути синонімами «monsters – creatures» чи антонімами «day – night». Однією з переваг вірша-діаманта є його універсальність: його можна використовувати практично при вивченні будь-якої теми: «Travelling», «Environment», «Customs and Traditions», «Reading Books». Відповідно до теми уроку вчитель може запропонувати вже готові пари слів: coward – hero, life – death, body – soul, war – peace тощо. Навчати писати вірш-діамант можна на різних ступенях вивчення іноземної мови, учнів різного віку, з різними рівнями володіння мовою, в індивідуальному, парному чи груповому режимі. Написання першого вірша-діаманта вчитель організує в невеликих групах [41, с. 43-46].

Ю. Хворостова навчає учнів написання англійською мовою римованих клеріх'ю і зазвичай неримованих акровіршів і сінквейнів про видатних представників рідної культури школярів, про їхнє рідне місто, його визначні місця. [54, 29.03.19]

Клеріх'ю (а clerihew) – чотирирядковий вірш про відому людину названо другим ім'ям його автора Edmund Clerihew Bentley. Основна тема клеріх'ю – біографії відомих людей, в яких автор не прагне портретної схожості; його словесні портрети побудовані на кумедній грі слів. Схема клеріх'ю проста: перший рядок це – ім'я відомої людини. Рядок повністю складається з імені чи закінчується ним. Другий рядок римується з першим і містить гумористичну характеристику цієї людини чи події, пов'язаної з ним. Третій і четвертий рядки римуються один з одним і створюють комічний ефект [4. с. 156]. Авторка наводить приклад клеріх'ю про видатного представника єврейської літератури – письменника Шолом Алейхема:

Sholom Aleichem,

All Birobidzhan citizens know him

Our main street has his name,

As a writer he won a world fame.

Акровірш (an acrostic), перші літери рядків якого утворюють слово,

Born in 1937

Immigrants arrived here from all over the world

Resourceful, it'll go far

Official center of JAR

Beautiful, green and clean

Ideal for happy life

Different from other cities

Zone time is Vladivostok

Has a great Jewish culture

Admired by many foreigners

Nice, developing and industrial.

Сінквейн є п'ятирядковою віршованою формою, яка виникла в США в ХХ столітті під впливом японської поезії [51, с. 174-179]. Текст сінквейну ґрунтується на змістовій і синтаксичній заданості кожного рядка. Перший рядок – тема сінквейну – вміщує одне слово (зазвичай іменник чи займенник), яке позначає об'єкт чи предмет. Другий рядок – два слова (зазвичай прикметники чи дієприкметники), які описують його ознаки чи властивості. Третій рядок утворено трьома дієсловами чи дієприкметниками, які характеризують дії предмета чи об'єкта. Четвертий рядок – фраза з чотирьох слів, яка виражає особисте ставлення автора сінквейну до описуваного предмета чи об'єкта. П'ятий рядок – словорезюме, яке характеризує його сутність. При цьому структура і зміст сінквейну не є жорсткими.

З поміж підходів до навчання письма частіше за все вчителі іноземної мови використовують підхід, орієнтований на продукт (a product approach).

Продуктивний підхід уміщує низку етапів:

- 1) читання учнями тексту зразка, аналіз його жанру, мови, стилю, композиції;
- 2) побудова учнями висловлювань, аналогічних прочитаному тексту-зразку;
- 3) вибір учнями теми (з поміж запропонованих учителем) для письмової роботи;
- 4) написання роботи учнями;
- 5) редагування робіт учителем, виправлення помилок [66, с. 189].

Отже, при продуктивному підході до формування компетентності в іншомовному письмі учень отримує зразок письмової роботи і після його опрацювання пише аналогічну роботу на задану вчителем тему. Продуктивний підхід вимагає від учителя постійної участі й контролю за роботою учня на кожному етапі написання роботи: вчитель пояснює новий матеріал, пропонує теми, добирає мовний і мовленнєвий матеріал, редагує роботи учнів, виправляє помилки тощо.

Оволодіння іноземною мовою – це складний і тривалий процес для учня. Але використовуючи креативні вправи на основі поетичних творів, ми

допомагаємо учням розвинути основні комунікативні уміння, основи критичного мислення та підготувати школярів до подальшого життя [36. с. 320]. Використання віршованих форм в навчанні закладає фундамент справді креативного розвитку особистості, та формує першооснови творчого сприйняття поетичних творів на іноземній мові, що вивчається.

У процесі підготовки до написання власного тексту можна використовувати різні прийоми роботи. Американська дослідниця Габріела Ріко запропонувала метод створення кластеру за допомогою вільних асоціацій та образного мислення (від англ. «to cluster» – збиратися, розростатися групами), в основі якого лежить спроба поєднати діяльність лівої та правої півкуль головного мозку [59, с. 167]. По суті він нагадує вже відомий метод створення асоціограми (Assoziogramm / Wortigel / Wortspinne), але під час створення кластеру виконується більше дій: записані слова-асоціації розгалужуються на папері і сполучаються в ідеї (Ideenketten). До слова-ядра, написаного посередині чистого листка паперу та обведеного колом, записується перша асоціація (слово, вираз, рядок із пісні, назва художнього твору тощо), яка сполучається лінією (стрілкою) з цим колом, і до неї далі аналогічно записується інша асоціація. Важливо, щоб записування асоціацій відбувалося швидко, без довгого обмірковування та надмірної концентрації уваги.

Якщо всі ідеї до першого розгалуження видаються вже вичерпаними, слід відразу ж повертатися до слова-ядра та записувати наступний ланцюжок асоціацій. Завдання виконується, як правило, 5–6 хвилин, власне до тих пір, доки студенту не стане зрозуміло, про що він хоче писати. Замість слова-ядра може використовуватися прислів'я, пісня, картинка. На основі готового кластеру студент вже може написати короткий текст [45, с. 11].

Більш складну техніку у порівнянні із звичайною асоціограмою представляють такі форми роботи як «Brainstorming», «Mind-map»,

«Мозковий шторм» (Brainstorming) належить до групових форм роботи, де всі учасники намагаються знайти рішення проблеми, висловлюючи спонтанні ідеї та думки, навіть помилкові, які вчитель фіксує на дошці в довільному порядку [1,

22-25]. Наступним кроком є виявлення зв'язків між зафіксованими ствердженнями, які пізніше використовуються для написання креативного тексту.

«Mind-map»-метод складання схеми твору в вигляді діаграми, у якій ідеї та поняття розташовуються навкруги ключового слова (завдання). Таким чином, схема представляє собою структуру теми, яка розглядається, і внутрішні зв'язки між окремими складовими майбутнього тексту. Дана асоціограма використовується для генерації, візуалізації, структурування та класифікації ідей, а також у якості інструменту для вивчення та організації інформації [7, с. 254]

Для використання креативного письма на уроках іноземної мови вчитель повинен чітко розуміти їхнє призначення та ціль, а також завжди враховувати, наскільки учні звикли до таких завдань і наскільки вони спроможні їх виконувати. Існує шість основних рівнів володіння іноземною мовою рекомендованих Радою Європи. Вони запроваджені для писемного мовлення в загальному та творчому письмі. Отже, для кожного рівня володіння викладач може знайти завдання відповідної складності [50, с. 77-78].

Також вчитель може вибирати між формами індивідуального і колективного креативного письма. Для сильніших учнів підійде самотійна робота, для них не буде проблемою самотійно скласти план тексту, сформулювати думки, написати і відкоригувати текст. А для слабших ефективнішою буде робота в групі

Беручи до уваги різноманітність асоціограм та сферу їх використання, можна сказати, що вони представляють собою основну форму організації лексичного матеріалу і чудовою можливістю для проведення підготовчого етапу роботи із майбутнім креативним текстом.

Також важливим пунктом при підготовці учнів до написання креативного тексту є коректне та чітке формулювання завдання. Занадто вузькі чи, навпаки занадто широкі рамки постановки завдання «блокують» креативність учня та відчуття свободи при написанні тексту [58, с. 220].

Наведемо приклади завдань для виконання творчих письмових робіт:

– «Предмети розповідають»: студент пише розповідь про певний предмет, який він має змогу бачити чи побачив раніше (наприклад, невеликий камінь, стару поштову листівку, надбиту чашку) і який, поза сумнівом, має свою цікаву історію;

– «11 слів»: студент пише короткий текст, який складається з п'яти рядочків. Перший рядок складається з одного, другий – із двох, третій – із трьох, четвертий – із чотирьох, а п'ятий – знову ж з одного слова. Це завдання особливо підходить до написання тексту до якоїсь картинки. – Написання тексту під впливом прослуханої мелодії, побаченої картини тощо [21, с. 305].

– «Текст із слів»: на дошці записуються 15–20 спонтанно названих студентами слів. Студент повинен написати текст на довільну тему, використовуючи всі або більшість із цих слів;

– «Ехо-текст»: студент пише власний текст за текстом-зразком або доповнює запропонований викладачем текст (частину тексту);

– «Початок – кінець»: студенти пишуть власні тексти, отримавши до них один від одного перше й останнє речення [57, с. 138]

Форми колективного письма використовуються чомусь рідко, хоча вони мають певні переваги над індивідуальними формами [18, с. 101-104]. Наприклад в учнів, які працюють колективно зменшується відчуття страху, порівняно з індивідуальним виконанням креативного завдання, і навпаки збільшується відчуття впевненості у своїх силах. Під час роботи над завдання у групі відбувається спілкування, обмін думок, досвіду, знань, спільна робота над помилками. Як відомо, чужі помилки помітити легше чим свої. В той же час слабші учні заохочуються до співпраці, збільшується їхня мотивація, вони задоволені що в результаті групової роботи є і їхній вклад, хоча здебільшого мінімальний. Отже під час колективної роботи формуються такі якості: вміння працювати у групі, прислухатися до думки інших та успішно вирішувати будь які задачі, в той же час робота стає набагато цікавішою. В цьому, я вважаю, велика перевага застосування колективної форми креативного письма.

Наведемо кілька прикладів завдань для створення колективного тексту (при потребі завдання можна дещо видозмінювати):

– «оповідання-складачка»: кожен учень отримує листок паперу, на якому вже записані такі запитання, послідовні відповіді на які могли б утворити коротке оповідання. Учень записує відповідь на перше запитання, згинає листок так, щоб закрити її, та передає його наступному студентові, який, у свою чергу, відповідає на друге запитання і т. д. Коли вже дано відповідь на останнє запитання, студенти групи розгортають листок та разом вичитують текст, корегуючи граматичні неузгодженості, але залишаючи без змін лексичні. Потім готовий текст зачитується вголос. Як правило, він виходить абсурдним, проте цікавим і смішним [15, с. 43-46].

– «колективний діалог»: кожен студент отримує листок паперу із записаними запитаннями. Студенти по черзі вписують власний варіант відповіді або ж якесь пропущене слово в наступному запитанні. Завдання виконується аналогічно попередньому, проте листок при цьому не згинається і кожний наступний студент може прочитати відповідь свого попередника [63, с. 330].

– «оповідання, написане групами»: група студентів ділиться на міні-групи (по 3–4 чол.). Перша група пише початок оповідання, друга продовжує і передає роботу третій. Завершує написання тексту перша група, тобто та, яка його розпочала. Під час навчання КП роль викладача змінюється. Він перестає домінувати на занятті. Разом з усіма він бере участь у процесі продукування, обговорення та оцінювання тексту, створюючи при цьому атмосферу довіри в групі. Презентація творчих робіт, обговорення та оцінювання відбуваються також колективно. Викладач виправляє тільки грубі помилки і ті, які часто повторюються або ж заважають правильному розумінню написаного тексту. Разом із цим викладач отримує для себе інформацію про те, який граматичний матеріал студентам варто повторити на наступних заняттях.

Отже, креативне письмо як вид письмового мовлення включає різноманітні художні тексти різноманітних жанрів: казка, коротка розповідь, вірш, драма, басня, опис картинки, написання листа, продовження історії тощо [69, с. 234]. Продуктивне письмо можна застосовувати на всіх етапах навчання. Але спочатку рекомендують використовувати різні види опор: картини, фотографії, пісні, аудіо

тексти, вірші тощо. Через певний час використання опор стає не обов'язковим. Учні вже можуть виконувати такі завдання, як наприклад, спонтанне творче письмо. Тобто описують те, що їх в даний момент тривожить, веселить тощо.

Існує безліч цікавих видів креативного письма, таких як „Free Writing» (основні правила цієї технології були сформовані Н. Голбергом), „Story Writing», „Складання ланцюжкових історій». Також не менш поширеним є використання візуальних матеріалів для написання креативного тексту, тому що вони відіграють велику роль у підвищенні мотивації учнів, полегшують процес створення креативного тексту, підштовхують до роздумів та розвивають уяву. Тому ми навели приклади двох текстів, написаних учнями 10 класу на основі візуальних матеріалів (картина М. Шагала «Прогулянка», та фото з зображенням двох папуг).

Ще одним популярним видом креативного письма є поезія. Її цільовим призначенням є формування лінгвосоціокультурної компетенції. Ми детально розглянули наступні види віршованих форм: сінквейн, клеріхю, акровірш, діамант.

Не менш важливим етапом процесу створення креативного тексту є підготовчий етап, тобто перед-письмо. Вправи цієї фази допомагають створити умови та можливості для самостійного генерування та продукування учнями ідей, на основі яких можна буде побудувати майбутнє есе, розповідь, опис картинки чи навіть вірш. Ми розглянули наступні вправи: „Brainstorming», „Wortigel» „Mindßmap», «Cluster».

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Креативне письмо – письмо нетрадиційних жанрів, особливий вид твору, що допускає нестандартність мислення автора. Працюючи творчо, учень розвиває критичне мислення, спостережливість, уяву, покращує пам'ять. У творчому процесі розкривається власний світ людини. Письмові креативні завдання мають великий навчальний потенціал і можуть бути використані на заняттях іноземної мови. Однак, для досягнення, поставлених цілей, потрібно підібрати такі завдання, які відповідають рівню сформованих умінь і навичок учнів; слідувати етапності навчання письма і створити атмосферу на занятті, яка сприятиме процесу навчання та мотивуватиме учнів до навчання письма.

Креативне письмо включає наступні художні тексти різноманітних жанрів: казка, коротка розповідь, вірш, драма, басня, опис картинки, написання листа, продовження історії тощо. Продуктивне письмо можна застосовувати на всіх етапах навчання. Але спочатку рекомендують використовувати різні види опор: картини, фотографії, пісні, аудіо тексти, вірші тощо. Через певний час використання опор стає не обов'язковим. Учні вже можуть виконувати такі завдання, як наприклад, спонтанне творче письмо. Тобто описують те, що їх в даний момент тривожить, веселить тощо.

Існує безліч цікавих видів креативного письма, таких як „Free Writing» (основні правила цієї технології були сформовані Н. Голбергом), „Story Writing», „Складання ланцюжкових історій». Також дуже часто для підвищення мотивації учнів, для генерування і продукування ідей використовують візуальні матеріали, такі як картини, фотографії тощо.

Ще одним популярним видом креативного письма є поезія. Її цільовим призначенням є формування лінгвосоціокультурної компетенції. Ми детально розглянули наступні види віршованих форм: сінквейн, клеріх'ю, акровірш, діамант.

Не менш важливим етапом процесу створення креативного тексту є підготовчий етап, тобто перед-письмо. Вправи цієї фази допомагають створити

умови та можливості для самостійного генерування та продукування учнями ідей, на основі яких можна буде побудувати майбутнє есе, розповідь, опис картинки чи навіть вірш.

Також ми розглянули основні фактори, що впливають на формування комунікативної компетенції в письмі. В першу чергу, це фактор мовленнєвих навичок. До нього відносяться фонологічні, графічні, орфографічні та пунктуаційні навички. Також для того, щоб реалізувати головні якості письмового тексту, учні повинні володіти наступними вміннями: стилістичні, жанрові уміння, уміння оформлювати письмові тексти та документи, вміння забезпечувати цілісність, завершеність та адресованість тексту, вміння забезпечувати композиційну структуру тексту.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПИСЬМІ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ КРЕАТИВНОГО ПИСЬМА

2.1. Організація констатувального етапу пробного навчання в учнів старшої школи

Формування комунікативної компетенції на письмі учнів старших класів засобами технології креативного письма передбачає удосконалення і подальший розвиток навичок і умінь, сформованих у попередніх класах. На жаль, протягом тривалого часу формування комунікативної мовленнєвої компетенції у навчанні письма обмежувалося написанням текстів, які потенційно важливі з точки зору майбутньої професії чи лише в певних комунікативних ситуаціях. Учні без сумніву повинні навчитися писати свою біографію, приватний чи офіційний лист, заяву, заповнювати анкету тощо. Всі ці види письмових робіт пишуться за певними стандартами чи зразками. Результат такої діяльності «текст-продукт», написаний іноземною мовою без орфографічних, граматичних, лексичних помилок, або з мінімальною їх кількістю. Зрозуміло, що тут практично відсутній творчий підхід до виконання завдань, тому що учень не може проявити свою уяву та індивідуальність. Розвинути творчі здібності допомагають такі форми письмових робіт як вірші, оповідання, розповіді тощо. Такий вид письма називається креативним письмом. Саме під час написання креативного тексту учень має можливість самовиражатися і самостверджуватися засобами іноземної мови, має можливість отримати задоволення власне від самого процесу продукування висловлювання, а не тільки від наявності уже готового продукту. О. С. Пелішенко стверджує, що письмо є для багатьох людей актом «відкриття» під час якого той, хто пише, розмірковує, розкриває свої думки в процесі письма, а не до нього [39, с. 96-100].

Навчання креативного письма здійснюється послідовно в три етапи:

- початковий етап, метою якого є формування вмінь реалізації письмової мовленнєвої діяльності як креативної;
- етап впровадження, метою якого є розвиток аналітичних умінь та вмінь структурно-семантичної та лінгвістичної реорганізації іншомовного креативного тексту;
- завершальний етап, метою якого є навчання креативного письма, розвиток і вдосконалення вмінь складання креативного іншомовного тексту.

З метою перевірки ефективності використання технологій креативного письма для формування письмової комунікативної компетенції старшокласників нами було проведене пробне навчання.

У його процесі були використані такі методи психолого-педагогічних досліджень: педагогічне спостереження, вивчення досвіду вчителя німецької мови, аналіз письмових робіт старшокласників з метою визначення їх рівня сформованості письмової комунікативної компетенції, пробне навчання.

Пробне навчання включало такі етапи:

- 1) констатувальний етап (діагностика рівнів сформованості письмової комунікативної компетенції);
- 2) формувальний етап (формування письмової комунікативної компетенції засобами технології креативного письма);
- 3) підсумковий етап.

В таблиці 1 продемонстровано завдання та часовий термін кожного етапу.

Таблиця 2.1

Структура експерименту з формування письмової комунікативної компетенції засобами технології креативного письма

Етапи експерименту	Час провед. експерименту	Кількість занять	Завдання етапів експерименту
1. Констатувальний етап	9.04.2019	1	Встановити початковий рівень сформованості комунікативної компетенції

2. Формувальний етап	11.04.2019 18.04.2019	3	Застосувати та перевірити ефективність розробленого комплексу вправ
3. Підсумковий етап	23.04.2019	1	Визначити підсумковий рівень знань, проаналізувати переваги та недоліки застосування даного комплексу вправ, сформулювати методичні рекомендації щодо його застосування

Першим етапом експерименту був констатувальний етап. Він був проведений у квітні 2019 року у 10 класі у вінницькому технічному ліцеї. Його метою була діагностика рівня сформованості письмової комунікативної компетенції учнів 10 класу.

В пробному навчання взяло участь дві групи, які склалися з 15 учнів. Діагностика проводилася у ході навчального процесу з німецької мови на класних заняттях.

Рівень письмової комунікативної компетенції учнів в групі порівнювався на початковому та кінцевому етапах експерименту.

Під час проведення передекспериментального зрізу вирішувались такі завдання:

- 1) встановити основні труднощі у навчанні письма;
- 2) виявити наявний рівень сформованості комунікативної компетенції в учнів.

Визначення вихідного та досягнутого рівня сформованості письмової комунікативної компетенції було виявлено після виконання ряду вправ: написати відповідь на листа та написати продовження запропонованої історії (Додаток В). Кожне завдання регламентувалось кількістю речень (7-8). На виконання завдань було відведено 30хвилин.

Дослідження вихідного рівня письмової сформованості комунікативної компетенції учнів 10 класу показали, що він не відповідає вимогам шкільної програми, учням не вистачає умінь в оформленні листа відповідно до правил,

недостатній словниковий запас для вирішення заданої комунікативної ситуації, у роботі є лексичні помилки, що заважають адекватному сприйняттю окремих речень або абзаців, креативне мислення недостатньо розвинене.

Разом з цим, ми побачили повну психофізіологічну готовність учнів старших класів до освоєння такого виду письма, як креативне письмо. У цьому віці відбувається посилений розвиток таких інтелектуальних функцій як пам'ять, увага та мислення, спостерігається прагнення до інтенсивного самовираження та самоствердження, до виконання завдань, що вимагають самостійності і передбачають відповідальність за прийняті рішення. У процесі написання креативного тексту розвивається уява, індивідуальність та креативне мислення.

За основу оцінювання письмових робіт були вибрані критерії оцінювання завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (власні висловлювання) з німецької мови зовнішнього незалежного оцінювання 2019 року [32, с. 109-114].

Перший критерій – це змістове наповнення, тобто оцінюється опрацювання умов, зазначених в ситуації:

- а) умова опрацьована повністю (2);
- б) умова лише згадана (1);
- в) умова не опрацьована і не згадана (0).

Далі оцінюється логіка викладу та зв'язність тексту (наявність з'єднувальних елементів у тексті):

а) текст укладено логічно й послідовно; з'єднувальні елементи забезпечують зв'язок між частинами тексту на рівні змістових абзаців, а також окремих речень в абзацах; у тексті є сполучники сурядності та підрядності, слова-зв'язки, вставні слова тощо (2);

б) логіка викладу частково порушена, з'єднувальні елементи між частинами тексту на рівні змістових абзаців та окремих речень в абзацах є частково (1);

- в) з'єднувальних елементів немає, робота складається з набору речень (0).

Наступний критерій – відповідність письмового висловлювання заданому формату (особистий чи офіційний лист):

а) стиль висловлення, ознаки відповідно до формату тексту повністю відповідають меті написання; у листі використано лексичні та граматичні структури, прийнятні для письмових висловлень приватного чи офіційного характеру, лист оформлено відповідно до правил написання та оформлення листів у країнах, мова яких вивчалася.

У листі наявні:

1) привітання;

2) вступ;

3) основна частина обов'язково структурована за змістовими абзацами, наявні три змістові абзаци (або два змістові абзаци, якщо дві змістові умови об'єднані в один абзац);

4) кінцівка;

5) прощання;

б) підпис – вигадане ім'я або ім'я та прізвище відповідно до формату листа (2);

б) стиль висловлення, ознаки відповідно до формату тексту частково відповідають меті написання, є порушення основних вимог (1);

в) Ознаки відповідно до формату тексту не відповідають меті написання висловлення або їх немає (0).

Критерій лексичної наповнюваності:

а) продемонстровано достатній словниковий запас для вирішення заданої комунікативної ситуації; можлива наявність лексичних помилок (максимум три), що не впливають на розуміння написаного (2);

б) недостатній словниковий запас для вирішення заданої комунікативної ситуації, у роботі є лексичні помилки, що заважають адекватному сприйняттю окремих речень або абзаців (1);

в) через велику кількість лексичних помилок зміст висловлення незрозумілий (0).

Наступний критерій–граматична правильність (синтаксис, орфографія, морфологія):

а) робота не містить помилок або є помилки (максимум вісім), що не заважають розумінню написаного (2);

б) у роботі є помилки, що заважають розумінню написаного або значна кількість помилок (дев'ять і більше), у тому числі грубі, що не заважають розумінню написаного (1);

в) у роботі велика кількість помилок, що унеможливають розуміння написаного (0).

1. Якщо учень отримує 0 балів за критерій Змістове наповнення, то всю роботу оцінюють в 0 балів.

2. Якщо учень отримує 0 балів за критерій Використання лексики або за критерій Використання граматики, то всю роботу оцінюють в 0 балів.

3. Якщо учень не приступав до виконання завдання, власне висловлення вважається ненаписаним і всю роботу оцінюють в 0 балів.

Під час оцінювання рівнів сформованості письмової комунікативної компетенції ми дотримувались такої системи оцінювання:

- 1) початковий рівень – 0-7 балів;
- 2) середній рівень – 8-11 балів;
- 3) достатній рівень – 12-15 балів;
- 4) високий рівень – 16-20 балів.

Тобто, у результаті відмінного виконання завдання учень мав змогу отримати 20 балів (10 балів за продовження історії і 10 балів за лист).

Таблиця 2. 2

**Рівень сформованості комунікативної компетенції учнів
експериментальної групи (написання листа/продовження історії)**

№	П.І.Б.	Змістове наповнення		Логіка викладу \ зв'язність тексту		Відповідність письмового висловлювання заданому формату		Лексична наповненість		Граматична правильність		Загальна оцінка
		Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	
1.	Учень 1	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	17
2.	Учень 2	1	2	1	1	2	1	2	1	1	2	14
3.	Учень 3	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	5
4.	Учень 4	1	1	2	0	1	1	2	1	2	1	12
5.	Учень 5	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	8
6.	Учень 6	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	9
7.	Учень 7	2	1	2	1	2	2	2	1	1	2	16
8.	Учень 8	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	8
9.	Учень 9	1	2	0	1	1	2	1	1	1	1	11
10.	Учень 10	1	2	1	1	1	0	1	2	1	1	11
11.	Учень 11	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	12
12.	Учень 12	0		0		0		0		0		0
13.	Учень 13	2	2	1	1	2	1	2	1	1	1	14
14.	Учень 14	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	12
15.	Учень 15	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	8

Загальний бал групи: 157

Середній бал групи: 10,4

Таблиця 2.3

**Результати констатувального етапу в контрольній групі (написання
листа/продовження історії)**

№	П.І.Б.	Змістове наповнення		Логіка викладу \ зв'язність тексту		Відповідність письмового висловлювання заданому формату		Лексична наповненість		Граматична правильність		Загальна кількість
		Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	
1.	Учень 1	2	1	2	2	2	2	2	1	1	2	17
2.	Учень 2	2	2	2	2	1	1	2	1	2	1	16
3.	Учень 3	1	1	1	1	1	0	2	1	1	1	10
4.	Учень 4	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	12
5.	Учень 5	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	9
6.	Учень 6	2	1	2	0	1	1	2	1	1	1	12
7.	Учень 7	2	1	2	0	1	1	1	1	1	1	11
8.	Учень 8	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	12
9.	Учень 9	0		0		0		0		0		0
10.	Учень 10	1	1	1	0	1	0	2	1	1	1	9
11.	Учень 11	2	1	0	1	1	2	1	1	1	1	11
12.	Учень 12	1	1	1	1	1	0	2	1	1	2	11
13.	Учень 13	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	13
14.	Учень 14	1	1	1	1	1	0	2	1	1	1	10
15.	Учень 15	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	12

Загальний бал групи: 165

Середній бал групи: 11

Проведений констатувальний зріз дає змогу зазначити, що на всіх етапах

написання письмового висловлювання сформованості умінь та навичок практично не відрізняються – 11 балів та 10.4 бали. Отримані результати також дали змогу виявити ряд труднощів, із якими зіштовхувались учні під час виконання вправ, наприклад, недостатній рівень сформованості навичок та умінь для написання листа, тобто невідповідність структури, нелогічність викладу тексту, відсутність з'єднувальних елементів. Також ми побачили, що в учнів недостатній рівень володіння лексичними одиницями.

Результати розподілу кількості учнів відповідно до рівнів письмової комунікативної компетенції наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Порівняльний аналіз рівнів сформованості письмової комунікативної компетенції учнів 10 класу

Рівні		Експериментальна група (15 уч.)	Контрольна група (15 уч.)
Високий	Учні	2	2
	%	20	20
Достатній	Учні	5	5
	%	50	50
Середній	Учні	6	7
	%	60	70
Початковий	Учні	2	1
	%	20	10

В таблиці наведені результати розподілу кількості учнів відповідно до 4 рівнів сформованості письмової комунікативної компетенції (високий, достатній, середній та початковий). Отже в контрольній групі 20% учнів мають високий рівень сформованості комунікативної компетенції, 50% – достатній рівень, 60 %

– середній та 20 % володіють письмовою комунікативною компетенцією на початковому рівні.

Експериментальна група показала наступні результати – 20% учнів мають високий рівень сформованості письмової комунікативної компетенції, 50% мають достатній рівень, 70% – середній рівень та 10%, тобто один учень має початковий рівень.

Після аналізу отриманих результатів ми дійшли висновку, що учні у експериментальній та контрольній групах знаходяться на приблизно однаковому рівні сформованості письмової комунікативної компетенції, недостатньому для рівня учнів 10 класу загальноосвітньої школи.

2.2. Хід та аналіз пробного навчання комунікативної компетенції в письмі засобами технології креативного письма

Після того, як ми визначили рівень комунікативної компетенції учнів 10 класу та з'ясували типові помилки під час самостійного написання висловлювань, ми провели пробне навчання, основою якого було ознайомлення з технікою креативного письма і написання креативних текстів.

Основними методичними принципами пробного навчання були:

- 1) інтегрованість навчання письма з навчанням інших видів мовленнєвої діяльності;
- 2) принцип широкого використання візуальних матеріалів та аудіо матеріалів для навчання креативного письма як виду мовленнєвої діяльності;
- 3) пояснення стосовно формату писемного тексту, який потрібно навчитися писати, його структури, композиції, складових частин, засобів висловлювання думки, забезпечення єдності, логічної та мовної зв'язаності тексту;
- 4) використання різноманітних прийомів, які допомагають учням продукувати ідеї та логічно композиційно розміщувати їх під час написання креативного тексту;

5) принцип поєднання індивідуального навчання з роботою у парах та групах;

6) принцип впровадження спеціальних видів навчальної діяльності розвивають мотивацію учнів до оволодіння навичками та вміннями креативного письма;

7) принцип урахування та раціональне використання основних методичних підходів до навчання письма: текстового, жанрового та процесуального;

8) урахування у самій методиці навчання жанру текстів, яких учнів навчають писати.

При цьому враховувались загально методичні принципи: розвиток особистості, мотивація, свідомість, активність.

Інтерактивні форми роботи при навчанні усного мовлення, в яких реалізуються вищезазначені методичні принципи, представлені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Інтерактивні форми роботи при навчанні креативного письма

Суб'єкти інтеракції	Форми інтеракції:
вчитель – учні	пояснення умов виконання завдання; відповіді на запитання учнів, пов'язані з виконанням комплексу вправ; ознайомлення з структурою майбутніх креативних текстів, редагування робіт
учень – учень	робота в парах над мовленнєвим завданням
учень – група	обговорення та вирішення проблемних питань; висловлення ідей ; підведення підсумків

Відповідно до вимог процесуального підходу першою фазою в навчанні творчого письма було перед-письмо. Вправи цієї фази допомагають створити умови та можливості для самостійного генерування та продукування учнями ідей, на основі яких можна буде побудувати майбутнє есе, розповідь, опис

картинки чи навіть вірш. Для цього ми використовували наступні вправи: „Kreis der Ideen», „Expresbesprechung», „ Brainstorming». „ Wortigel» „Mindmap», «Cluster» Також ми приділяли значну увагу вправам на жанровий аналіз тексту-зразка та вправам на забезпечення логічної та композиційної зв'язності раніше генерованих та відібраних ідей. Також даний етап передбачає лексично-граматичну підготовку учнів до написання тексту. Тому в якості попереднього завдання учні отримують список слів, словосполучень, мовних кліше з відповідної теми. Також вони отримують завдання на вітворення структури письмового висловлювання певного жанру чи листа.

В наступній фазі ми детально розглянули структуру таких віршованих форм як діамант, клерих'ю, хайку, ельф, сінквейн та навчилися їх писати. Як опори ми використовували приклади для аналогічного виконання завдань, правила-підказки, що наводяться на початку вправ. Цільовим призначенням поезії є формування лінгвосоціокультурної компетенції – школярі знайомляться з творами авторів, мову яких вони вивчають.

В третій фазі завданням учнів було написати власне креативний текст. У вправах були використані наступні види креативного висловлювання: « Free writing», „Story writing»,» „Beschreibung des Bildes», „Складання ланцюжкових історій». У розроблені нами вправи ми також включали завдання для формування лексичних і граматичних навичок.

Ми розробили серію уроків, спрямовану на підвищення рівня комунікативної компетенції засобами технології креативного письма на прикладі 3 тем, які відповідають трьом урокам: «Die Liebe», «Die Freizeit und Hobbys», «Die Umweltprobleme».

План уроку до теми „Die Liebe»:

Unterrichtsplanung.

Thema: Die Liebe

Lernziel/e:

- Über das Thema „Liebe « sprechen können.
- Den Gedicht (Diamant) bilden können.

- Sprechfertigkeit entwickeln.
- Eine Liebesgeschichte schreiben.

Zielgruppe: 10 Klasse

Unterrichtsmaterial: Bilder, Weißtafel, das Buch „Deutsch!“ (10 Klasse) Надія

Басай

Unterrichtsphase	Inhalt												
<p>1. Einstieg</p> <p>1.1 Assoziogramm</p> <p>1.2 Semantisierung des Wortschatzes</p>	<p>L: L.: - Guten Tag! Ich bin sehr froh, euch zu sehen. Heute haben wir ein schönes Thema.</p> <p>Zuerst sieht das Foto an. (Додаток Г)</p> <p>Wo sind diese Leute?</p> <p>Und was machen sie?</p> <p>Also, unseres Thema heißt „Die Liebe«.</p> <p>Welche Assoziationen habt ihr zu diesem Thema?</p> <div data-bbox="758 1131 1364 1467" style="text-align: center;"> </div> <p>Ordnet das Wort und seine Übersetzung zu!</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>Die Liebeserklärung</td> <td>любити</td> </tr> <tr> <td>Jemanden lieben</td> <td>закохатися</td> </tr> <tr> <td>Küssen</td> <td>зізнання в коханні</td> </tr> <tr> <td>Verliebt sein</td> <td>ніжний</td> </tr> <tr> <td>Umarmen</td> <td>пристрастний</td> </tr> <tr> <td>Zärtlich</td> <td>любовні хвилювання</td> </tr> </table>	Die Liebeserklärung	любити	Jemanden lieben	закохатися	Küssen	зізнання в коханні	Verliebt sein	ніжний	Umarmen	пристрастний	Zärtlich	любовні хвилювання
Die Liebeserklärung	любити												
Jemanden lieben	закохатися												
Küssen	зізнання в коханні												
Verliebt sein	ніжний												
Umarmen	пристрастний												
Zärtlich	любовні хвилювання												

	<p>Leidenschaftlich цілуватися Der Liebeskummer обнімати когось Die Beziehung відносини</p>
<p>2. Erarbeitung</p> <p>2.1 Erweiterungsübung</p> <p>2.2 Analyse des Gedichts</p>	<p>Erweitern sie die Sätze!</p> <p>Bei den Treffen habe ich....</p> <p>Mein neuer Freund ist sehr...</p> <p>In zwei Wochen mache ich ihr...</p> <p>Wenn man jemanden liebt...</p> <p>Ich habe (hatte) den Liebeskummer, wenn...</p> <p>Jetzt wählt jede Gruppe ein Gedicht (Додаток В). Stellt euch vor, ihr seid Experte. Macht ein Miniprojekt über ihr Gedicht.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wer ist (sind) die Hauptfigur(en) im Gedicht? 2. Welche Sätze /Wörter drücken den Hauptgedanken und Stimmung aus? 3. Welche Liebe ist in diesem Gedicht dargestellt? 4. Welche Vergleiche benutzt der Autor? 5. Auf welcher Weise ist der Titel des Gedichtes mit seinem Inhalt verbunden? <p>Arbeitet zu zweit. Jetzt ist die Aufgabe</p>

<p>2.3 Diamant-Gedicht</p>	<p>selbst die Gedichte zum Thema „Liebe-Einsamkeit« zu schreiben. Also das Gedicht (Diamant) besteht aus 7 Reihe und hat das Form des Diamant:</p> <p style="text-align: center;"> Nomen (Liebe) Anjektiv Adjektiv Verb Verb Verb Nomen Nomen Nomen Nomen Verb Verb Verb Anjektiv Adjektiv Nomen (Einsamkeit) </p>															
<p>2.4 Besprechung einer Umfrage</p>	<p>Diese Tabelle zeigt die Resultate von einer Umfrage in Österreich. Lesen wir, was finden die österreichischen Jugendlichen für eine gute Beziehung wichtig?</p> <table border="1" data-bbox="754 1193 1402 2074"> <thead> <tr> <th data-bbox="754 1193 1054 1435">Was ist wichtig für eine gute Beziehung?</th> <th data-bbox="1054 1193 1222 1435">weiblich in Prozent</th> <th data-bbox="1222 1193 1402 1435">männlich in Prozent</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="754 1435 1054 1677">gern Zeit miteinander verbringen</td> <td data-bbox="1054 1435 1222 1677">74</td> <td data-bbox="1222 1435 1402 1677">66</td> </tr> <tr> <td data-bbox="754 1677 1054 1789">Vertrauern haben</td> <td data-bbox="1054 1677 1222 1789">74</td> <td data-bbox="1222 1677 1402 1789">64</td> </tr> <tr> <td data-bbox="754 1789 1054 1962">gemeinsam Spaß haben</td> <td data-bbox="1054 1789 1222 1962">72</td> <td data-bbox="1222 1789 1402 1962">71</td> </tr> <tr> <td data-bbox="754 1962 1054 2074">treu sein</td> <td data-bbox="1054 1962 1222 2074">72</td> <td data-bbox="1222 1962 1402 2074">71</td> </tr> </tbody> </table>	Was ist wichtig für eine gute Beziehung?	weiblich in Prozent	männlich in Prozent	gern Zeit miteinander verbringen	74	66	Vertrauern haben	74	64	gemeinsam Spaß haben	72	71	treu sein	72	71
Was ist wichtig für eine gute Beziehung?	weiblich in Prozent	männlich in Prozent														
gern Zeit miteinander verbringen	74	66														
Vertrauern haben	74	64														
gemeinsam Spaß haben	72	71														
treu sein	72	71														

	zusammen wohnen	42	42
	Kuscheln	41	50
	finanziell unabhängig sein	29	26
	alles gemeinsam Machen	26	28
	Quelle: <i>Österreichisches Institut für Jugendforschung</i>		
2.5 Befragung	<p>Arbeitet in zwei Gruppen und bespricht die Resultate von dieser Umfrage.</p> <p>Bildet zwei Gruppen: Mädchen und Jungen. Machen wir jetzt eine Umfrage in unserer Gruppe, bei den Mädchen und bei den Jungs! Besprecht, bitte, welche 3 Punkte sind für euch am wichtigsten!</p> <p>Benutzt diese Redewendungen:</p> <p>1) Zunächst kommt ... -</p> <p>2) ... Prozent der Mädchen / der Jungen meinen, dass es am wichtigsten ist, ... zu ... - ...</p> <p>3) Weiterhin kommt ...</p> <p>4) ... Prozent denken, dass es wichtig ist, ... zu ...</p>		

	5) den 3. Platz belegt ... -
3. Anwendungsphase 3.1 „Liebesgeschichte» schreiben	Ich denke, unser Thema war sehr interessant! Zu Hause denkt bitte noch einmal am Thema „Die Liebe». Ihre Hausaufgabe ist eine „Liebesgeschichte» zu schreiben. Benutzt Ihre Fantasie.

План уроку до теми «Die Freizeit und Hobbys»:

Unterrichtsplanung.

Thema: Die Freizeit und Hobbys

Lernziel/e:

- Über die Freizeit und Hobbys sprechen können.
- Sprechfertigkeit entwickeln.
- Hörverstehen verbessern.
- Clerihow - Gedicht schreiben können
- Die Geschichte zum Thema «Mein Lieblingsgegenstand» schreiben

Zielgruppe: 10 Klasse

Unterrichtsmaterial: Bilder, Wießtafel, das Buch „Deutsch!» (10 Klasse) Надія

Басай

Unterrichtsphase	Inhalt
1. Einstieg	L: Hallo Kinder. Wie geht es euch? Heute haben wir ein neues Thema. Es heißt „Die Freizeit und Hobbys». Antwortet jetzt auf

<p>1.1 Brainstorming</p> <p>2.2 Semantisierung des Wortschatzes</p> <p>Zuordnungsübung</p>	<p>meine Frage:</p> <p><i>Was ist Freizeit für euch?</i></p> <p><i>Welche Freizeitbeschäftigungen kennt ihr ?</i></p> <p>Ich werde alle Antworten an der Tafel schreiben.</p> <p>Ordnet das Wort und seine Übersetzung zu!</p> <p>Sport treiben – улюблене заняття</p> <p>Nach Freunden suchen – спілкуватися в чаті</p> <p>Die Freizeit gestalten – лінуватися</p> <p>Sich beschäftigen – шукати друзів</p> <p>Faulenzen – займатися спортом</p> <p>Lieblingsbeschäftigung – організувати вільний час</p> <p>Das Freizeitangebot –</p> <p>Surfen – займатися чимось</p> <p>Chatten – вибір, як провести вільний час</p>
<p>2. Erarbeitung</p> <p>2.1 Ratenspiel</p> <p>2.2 Umformungsübung</p>	<p>Wollen wir ein bisschen spielen! Jeder bekommt das Blatt mit dem Hobby. Beschreibt dieses Hobby mit ihren Wörter. Eure Kameraden raten das Hobby.</p> <p>Bilde Sätze aus den folgenden Satzteilen!</p> <p>1. <i>Mit meinen Freunden, ich, manchmal, mich, chillen, treffe, und, einfach, wir.</i></p> <p>2. <i>Ich, in meiner Freizeit, gern, ins Fitnesscenter, gehe, gern, Aerobic,</i></p>

2.3 „Pingpong»

- mache, dort, und.*
3. *Trainieren, dreimal, wir, und, in der Woche, spielen, am Wochenende, wir, andere Schulen, gegen.*
 4. *Gern, würde, einen Kaffee, ich, und, trinken, essen, leckeren Kuchen, ein Stück.*
 5. *Spielt, er, ein Instrument, auch, er, und, hat, Musikunterricht.*

Wir haben noch ein interessantes Spiel. Es heißt „Pingpong». Bildet Paare. Ihr beginnt zur gleichen Zeit zu schreiben: schreibt einen Satz zum Thema «Freizeitaktivität» auf einem Blatt Papier. Dann tauscht die Blätter aus. Lest, was euer Partner geschrieben hat und schreibt die Geschichte weiter. Präsentiert die Ergebnisse in der Klasse!

2.4. Hörverstehen.

Jetzt hören wir den Text über einen berühmten deutschen Sportler ab und machen dann die Aufgaben zum Text.

Michael Schumacher

Michael Schumacher, ein berühmter deutscher Rennfahrer, ist am 3. Januar 1969 in Hürth geboren. Schumacher gilt als einer der besten Rennfahrer der Welt. Er hat sieben Weltmeistertitel und eine große Anzahl der Grand – Prix – Siege. Schumacher ist auch der erfolgreichste Formel – 1 – Pilot in der Rennsportgeschichte. Michaels jüngerer

<p>2.5 Zuordnungsübung</p>	<p><i>Bruder Ralf Schumacher ist auch in der Formel – 1 aktiv.</i></p> <p><i>Als Sohn des Pächters einer Kartbahn in Kerpen (ein Stadtteil in Mannheim) konnte Michael Schumacher schon sehr früh Motorsport treiben. Bei Kartrennen traf er schon in jungen Jahren auf einige der zukünftigen Formel – 1 Sportler wie Heinz – Harald Frenzen und Nick Heidfeld aus Mönchengladbach oder die Finnen Mika Häkkinen und Mika Salo.</i></p> <p>Was passt zusammen?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Michael Schumacher ist 2. Schumacher gilt als 3. Sein Vater ist ... 4. In Mannheim konnte er ... 5. Sein Bruder ist auch ... 6. Schumacher hat ... 7. Schumacher ist der erfolgreichste Formel 1 Pilot.... <p>A. sieben Weltmeistertitel und eine große Anzahl der Grand – Prix – Siege. B. in der Rennsportgeschichte. C. in der Formel – 1 aktiv. D. schon sehr früh Motorsport treiben. E. ein berühmter deutscher Rennfahrer. F. der Pächter einer Kartbahn in Kerpen. G. einer der besten Rennfahrer der Welt.</p>
<p>5.6 Clerihew-Gedicht</p>	<p>Jetzt wird ihr Clerihew-Gedicht schreiben. Das Thema des Gedichtes ist die Biographie von den berühmten Menschen. Ihr könnt über Michael Schumacher oder über anderen berühmte Mensch schreiben.</p> <p>Struktur:</p> <p>1 Reihe – die Name 2 Reihe – humorvolle Charakteristik des Menschen oder Ereignis mit diesem Mensch verbunden 3 Reihe und 4 Reihe reimen sich zusammen und machen eine komische Wirkung</p>

3. Anwendungsphase « Mein Lieblingsgegenstand»	Die Hausaufgabe ist einen Lieblingsgegenstand, der mit ihrem Hobby irgendwie verbunden ist, wählen und ein Ereignis aus dem „Leben« dieses Gegenstandes beschreiben.
--	--

План уроку до теми „Umweltprobleme «:

Unterrichtsplanung.

Thema: Umweltprobleme

Lernziel/e:

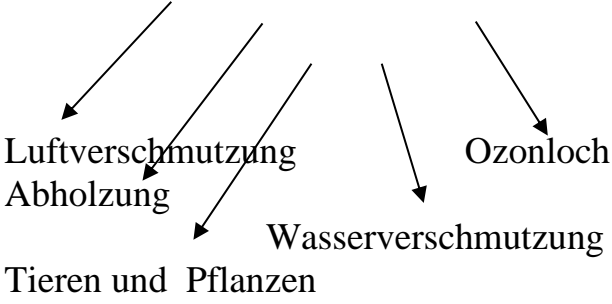
- Über Umweltprobleme sprechen können.
- Sprechfertigkeit entwickeln.
- Einen Brief schreiben können.

Zielgruppe: 10 Klasse

Unterrichtsmaterial: Bilder, Wießtafel, das Buch „Deutsch!« (10 Klasse) Надія

Басай

Unterrichtsphase	Inhalt
1. Einstieg 1.1 Wortigel	Hallo Kinder. Wie geht es euch? Wir behandeln heute ein interessantes und sehr für uns alle wichtiges Thema. Sieht das Foto an und ratet mal, wie unser Thema heißt. (Додаток Г) Unser Thema heißt « Der Umweltschutz ». Heute werden wir viel über unsere Umwelt sprechen. Ist dieses Thema heute aktuell? Welche Umweltschutzprobleme gibt es in der Welt? Rate das Wort! Moderne Probleme des Umweltschutzes

<p>1.2 Semantisierung des Wortschatzes Zuordnungsübung</p>	 <p>Ordnet das Wort seine Übersetzung zu!</p> <p>Das Naturschutzgebiet – одноразові пляшки</p> <p>Die Einwegflasche – ресурси</p> <p>Das Recycling – екологічні проблеми</p> <p>Die Ressourcen – небезпечні відходи</p> <p>Die Schwermetalle – переробка</p> <p>Die Umweltprobleme – важкі метали</p> <p>Der Sondermüll – природний заповідник</p>
<p>2. Erarbeitung 2.1 Erweiterungsübung</p>	<p>Setzt die passenden Begriffe ein:</p> <ul style="list-style-type: none"> • das Naturschutzgebiet • die Einwegflasche • das Recycling • die Ressourcen • die Schwermetalle • der Sondermüll • die Umweltprobleme <p>1. <i>An vielen Stellen ist der Boden der Bundesrepublik durch ... stark</i></p>

<p>2.2 Gruppenbesprechung</p>	<p><i>verseucht.</i></p> <p><i>2. Etwa 2 Prozent des Territoriums der Bundesrepublik sind</i></p> <p><i>3. Medikamente, alte Kühlschränke und viele Chemikalien dürfen nicht einfach weggeworfen werden, weil sie ... sind.</i></p> <p><i>4. Als ... bezeichnet man eine Glasflasche, die, im Gegensatz zur Pfandflasche, nach Gebrauch weggeworfen wird.</i></p> <p><i>5. , d.h. die Wiederverwertung von vielen Materialien aus dem Müll, ist heute in Deutschland ein wichtiger Industriezweig.</i></p> <p><i>6. Die natürlichen ... der Welt sind begrenzt. Deshalb müssen wir sorgsam mit ihnen umgehen.</i></p> <p><i>7. Die Welt kann ihre ... nur gemeinsam lösen.</i></p> <p>Arbeitet in Gruppen von 4 Leuten. Jede Gruppe erzählt über ein Umweltproblem anhand des Kärtchens, dass sie bekommt bekommt bekommt. Schlag bekommt. Schlagt vor, wie dieses Problem gelöst werden kann!</p> <ul style="list-style-type: none"> • die Wasserverschmutzung • die Luftverschmutzung • die Wasserknappheit • die Mülldeponien <p>Ich habe noch eine wichtige Frage! Wie</p>
-------------------------------	---

<p>2.3 Brainstorming</p> <p>2.4 «Katastrophelotterie»</p>	<p>kann man unseren Planet schützen? Ratet schnell! Ich werde alle Varianten an der Tafel schreiben!</p> <ul style="list-style-type: none"> * im Wald kein Feuer machen; * Tiere nicht misshandeln ; * keine Bäume brechen; * seltene Pflanzen nicht pflücken; * Wasser und Energie sparen; * Menschen über ökologische Probleme informieren; * an ökologischen Aktionen teilnehmen. <p>Jetzt machen wir eine interessante Übung. Arbeitet zu viert! Jede Gruppe bekommt 4 Kärtchen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ort (der Berg, die Wiese, das Meer, zu Hause, die Türkei). 2) Zeit (Morgen, Abend, Mitternacht, Mittag, 13. August, Winter). 3) Person (ich, die Mutter, der Vater, der Freund, der Lehrer, das Kind) 4) Handlung (die Wasserknappheit, die Luftverschmutzung, das Erdbeben, der Abgang einer Lawine, die Überschwemmung). <p>Jeder Gruppe schreibt eine Geschichte anhand dieser Angaben. Dann präsentiert die Resultate in der Klasse!</p>
<p>3. Anwendungsphase</p> <p>2.3. „Brief für Nachfolger»</p>	<p>Schreibt einen Brief an die Leute, die in 50 Jahren leben werden. Widerspiegelt den heutigen Umweltzustand. Gebt Tipps, wie man die Natur schützen kann.</p>

Після проведення пробного навчання ми провели ще один діагностичний зріз знань, з метою визначення змін у сформованості рівня комунікативної компетенції в письмі. Учні виконували подібні завдання, до тих що були на початку пробного навчання (Додаток Д). Робота оцінювалася у 20 балів. Результати сформованості комунікативної компетенції в письмі відображені у таблицях 2.6 та 2.7.

Таблиця 2.6

**Рівень сформованості комунікативної компетенції в письмі у
експериментальній групі після пробного навчання (написання
листа/продовження історії)**

№	П.І.Б.	Змістове наповнення		Логіка викладу \ зв'язність тексту		Відповідність письмового висловлювання заданому формату		Лексична наповненість		Граматична правильність		Загальна оцінка
		Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	
1.	Учень 1	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	17
2.	Учень 2	1	2	1	1	2	1	2	1	2	2	15
3.	Учень 3	0	1	0	1	1	1	0	1	0	1	6
4.	Учень 4	1	1	2	0	1	2	2	1	2	1	13
5.	Учень 5	2	1	0	1	2	2	1	1	1	1	12
6.	Учень 6	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	9
7.	Учень 7	2	1	2	1	2	2	2	1	1	2	16
8.	Учень 8	2	1	1	0	0	2	1	1	1	1	10
9.	Учень 9	1	2	0	1	1	2	1	1	1	1	11
10.	Учень 10	2	2	1	1	1	0	1	2	1	1	12
11.	Учень 11	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	13
12.	Учень 12	1	2	1	1	2	1	2	1	2	1	14

13.	Учень 13	2	2	1	2	2	1	2	1	1	1	15
14.	Учень 14	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	12
15.	Учень 15	2	1	1	0	1	0	2	1	1	1	10

Загальний бал групи – 185

Середній бал групи – 12,3

Таблиця 2.7

Рівень сформованості комунікативної компетенції в письмі в контрольній групі після пробного навчання (написання листа/продовження історії)

№	П.І.Б.	Змістове наповнення		Логіка викладу \ зв'язність тексту		Відповідність письмового висловлювання заданому формату		Лексична наповненість		Граматична правильність		Загальна кількість
		Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	Л.	І.	
1.	Учень 1	2	1	2	2	1	2	2	1	1	2	16
2.	Учень 2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	14
3.	Учень 3	1	1	1	1	1	0	2	1	2	1	11
4.	Учень 4	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	11
5.	Учень 5	1	1	1	0	1	1	1	1	1	2	10
6.	Учень 6	2	1	2	0	1	1	2	1	1	1	12
7.	Учень 7	2	1	2	0	1	1	1	1	1	2	12
8.	Учень 8	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	12
9.	Учень 9	0		0		0		0		0		0
10.	Учень 10	1	1	1	0	1	1	2	1	1	1	10
11.	Учень 11	2	1	0	1	1	2	1	1	1	1	11
12.	Учень 12	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2	13

13.	Учень 13	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
14.	Учень 14	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	9
15.	Учень 15	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	12

Загальний бал групи:161

Середній бал групи:11,5

Таблиця 2.8

Динаміка рівнів сформованості письмової комунікативної компетенції учнів контрольної та експериментальної груп

Рівні		Експериментальна група (15 уч.)	Контрольна група (15 уч.)
високий	Учні	2	1
	%	20	10
достатній	Учні	8	6
	%	80	60
середній	Учні	4	7
	%	40	70
початковий	Учні	1	1
	%	10	10

В таблиці наведені результати розподілу кількості учнів відповідно до 4 рівнів сформованості письмової комунікативної компетенції (високий, достатній, середній та початковий). Отже в експериментальній групі 20% учнів мають високий рівень сформованості комунікативної компетенції, 80% – достатній рівень, 40 % – середній та 10 % володіють письмовою комунікативною компетенцією на початковому рівні.

Контрольна група показала наступні результати – 10% учнів мають високий рівень сформованості письмової комунікативної компетенції, 60% мають достатній рівень, 70% – середній рівень та 10%, тобто один учень має початковий рівень.

Отже, проведене пробне навчання підтвердило доцільність використання технології креативного письма для формування письмової комунікативної компетенції учнів 10 класу загальноосвітньої школи. Про це свідчать зміни у середніх балах групи після проведення експерименту.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Метою пробного навчання була перевірка методичної ефективності використання технології креативного письма як проблемного методу у процесі формування письмової комунікативної компететенції учнів 10 класу загальноосвітньої школи.

Етапи пробного навчання включали такі: констатувальний етап, пробне навчання та аналіз результатів пробного навчання.

Для визначення рівнів сформованості письмової комунікативної компететенції учнів використовувались такі критерії: змістове наповнення, логіка викладу/зв'язність тексту, відповідність письмового висловлювання заданому формату, лексична наповненість, граматична правильність.

Констатувальний етап допоміг з'ясувати типові помилки учнів під час написання письмового висловлювання та виявив низький рівень сформованості письмової комунікативної компететенції учнів. Середні показники у експериментальній та контрольній групах були практично однакові – 10,4 та 11 бали відповідно.

Пробне навчання умовно поділялось на три фази, які відповідно включали вправи різного типу:

Першою фазою в навчанні творчого письма було перед-письмо. Вправи цієї фази допомагають створити умови та можливості для самостійного генерування та продукування учнями ідей, на основі яких можна буде побудувати майбутнє есе, розповідь, опис картинки чи навіть вірш. Для цього ми використовували наступні вправи: „Expresbesprehcung», „Brainstorming», „Wortigel» „Assozipgramm». Також ми приділяли значну увагу вправам на жанровий аналіз тексту-зразка та вправам на забезпечення логічної та композиційної зв'язності раніше генерованих та відібраних ідей. Також даний етап передбачає лексично-граматичну підготовку учнів до написання тексту. Тому в якості попереднього завдання учні отримують список слів, словосполучень, мовних кліше з відповідної теми.

В наступній фазі ми детально розглянули структуру таких віршованих форм як діамант, клерих'ю, хайку, ельф, сінквейн та навчилися їх писати. Як опори ми використовували приклади для аналогічного виконання завдань, правила-підказки, що наводяться на початку вправ.

В третій фазі завданням учнів було написати власне креативний текст. У вправах були використані наступні види креативного висловлювання: « Free writing», „Story writing»,» „Beschreibung des Bildes», „Складання ланцюжкових історій». У розроблені нами вправи ми також включали завдання для формування лексичних і граматичних навичок.

Ми розробили серію уроків, спрямовану на підвищення рівня комунікативної компетенції засобами технології креативного письма на прикладі 3 тем, які відповідають трьом урокам: «Die Liebe», «Die Freizeit», «Die Umweltprobleme».

Аналіз результатів контрольного зрізу після проведення пробного навчання показав, що середній бал експериментальної групи збільшився на 1, 9 одиниці, що підтвердило ефективність та доцільність використання креативного письма для формування письмової комунікативної компетенції. Отже, було доведено ефективність використання креативного письма для формування письмової комунікативної компетенції у старшокласників.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене нами дослідження дозволило зробити такі висновки. Володіння письмовою комунікативною компетенцією є необхідною умовою для написання іншомовних текстів. В даному контексті актуальною є проблема формування комунікативної компетенції в письмі.

Дана робота була спрямована на підвищення ефективності формування комунікативної компетенції в письмі учнів сташої школи засобами технології креативного письма на уроці німецької мови.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури дав змогу здійснити дефінітивну характеристику поняття «комунікативна компетенція». Комунікативна компетенція – це здатність особистості користуватися мовою залежно від ситуації. Вона є структурним компонентом особистості школяра та є основою для взаємодії у площині «суб'єкт-суб'єктних» відносин. Ця здатність формується в процесі спілкування або організованого навчання.

Її склад формують мовленнєва компетенція (застосування мови на практиці, використовуючи мовні одиниці), мовна компетенція (знання одиниць мови та правил їх поєднання), предметна компетенція (відтворення в свідомості картини світу на основі володіння загальною лексикою), прагматична компетенція (здатність до мовленнєвої діяльності, вибору необхідних форм, типів мовлення, урахування функціонально-стильових різновидів мовлення).

Ряд дослідників акцентують увагу на тому, що у процесі формування комунікативної компетенції у письмі доцільно використовувати технології креативного письма. В нашому дослідженні креативне письмо – це письмо в якому проявляються оригінальні з точки зору пишучого ідеї, направлені на вирішення комунікативного завдання, орієнтовані на самостійність у визначенні змісту письмового висловлювання, з залученням фантазії уяви, досвіду, власних почуттів та емоцій. Все це здійснюється на основі застосування раніше засвоєних лексичних стилістичних та граматичних засобів в нових чи змінених мовних ситуаціях.

Навчання креативному письму повинно здійснюватися поетапно. На першому етапі пропонуються такі види підготовчих вправ, які надають учневі можливість зібрати матеріал для майбутнього тексту та допомагають усвідомити, які саме лексичні засоби йому необхідні, щоб його робота над майбутнім текстом була максимально ефективною. На наступному етапі учень виконує низку репродуктивних вправ, для успішної роботи з окремими словами, для організації цих слів у понятійні ланцюжки, які допоможуть у майбутньому під час складання самостійного письмового тексту. Мета останнього етапу – крок за кроком організувати зібраний лексичний матеріал у єдність, на основі якої буде створено кінцевий продукт – письмовий текст.

Для перевірки ефективності застосування технології креативного письма для формування комунікативної компетенції в письмі на уроці німецької мови нами було проведено експериментальне дослідження, яке включало наступні етапи: констатувальний, формувальний та підсумковий.

Дане експериментальне дослідження передбачало вирішення таких завдань: визначення рівня сформованості комунікативної компетенції в письмі; визначення критеріїв, вправ для діагностики рівнів сформованості комунікативної компетенції в учнів старшої школи; розробка серії уроків для формування комунікативної компетенції в письмі та перевірка їх ефективності.

Для визначення рівнів сформованості комунікативної компетенції в письмі нами були визначені наступні критерії: змістове наповнення, логіка викладу/зв'язність тексту, відповідність письмового висловлювання заданому формату, лексична наповненість, граматична правильність.

На констатувальному етапі експериментального дослідження ми діагностували низький рівень сформованості письмової комунікативної компетенції в учнів 10 класу Вінницького технічного ліцею: високий рівень лише у 20% учнів в ЕГ та 20

% – в КГ, на достатньому рівні знаходяться 50% учнів в ЕГ та 50% – в КГ, середній рівень виявлено в 60% учнів в ЕГ і 70% учнів в КГ, на початковому рівні знаходяться 20% учнів в ЕГ та 10% – в КГ. Тому дані дослідження спонукали нас

до пошуків вирішення проблеми формування письмової комунікативної компетенції учнів старшої школи.

В процесі пробного навчання нами було розроблено і впроваджено серію уроків, спрямовану на підвищення рівня комунікативної компетенції засобами технології креативного письма. Ми врахували вікові особливості та інтереси учнів 10 класу, посиленість засвоєння лексичних одиниць та граматичних структур.

По завершенню формувального етапу нами було проведено контрольний зріз з метою виявлення динаміки сформованості комунікативної компетенції в письмі учнів ЕГ та перевірки ефективності запропонованої нами системи вправ. Використовувалися такі ж критерії, як і на констатувальному етапі дослідження та подібні діагностичні завдання.

Аналіз результатів контрольного зрізу показав, що середній бал експериментальної групи збільшився на 1,9 одиниці, що підтвердило ефективність та доцільність використання технології креативного письма у процесі формування комунікативної компетенції в письмі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійко І. Ф. Зарубіжні методичні концепції навчання іншомовного писемного мовлення та їх застосування в українському ВНЗ. Іноземні мови. 2001. № 3. С. 22-25.
2. Бабинська П. К. и др. Практичний курс методики викладання іноземних мов: навч. посібник для студентів спеціальності "Сучасні іноземні мови" вищих навчальних закладів. Мінськ, 2006. 126 с.
3. Байденко В.И., Оскарссон Б. В. Базовые навыки (ключевые компетенции) как интегрирующий фактор образовательного процесса. Профессиональное образование и формирование личности специалиста. Науч.-метод. сборник. Москва, 2002. 98 с.
4. Байденко В. И. Выявление состава компетенций выпускников вуза. Науч.-метод. сборник. Москва, 2002. 156 с.
5. Бігич О. Б. Креативне письмо на уроках іноземної мови: малі віршовані форми як засоби формування міжкультурної компетентності. Іноземні мови. 2017. № 2. С. 11.
6. Бім І.Л., Біболетова М.З., Копилова В.В. Нові державні освітні стандарти з іноземних мов 2-11 кл. 2006. 199с.
7. Бим И. Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблемы школьного учебника. Москва, 1988. 254 с.
8. Близнюк Л.М., Кінах Л.С. Креативне письмо як засіб мотивації студентів до вивчення іноземної мови. Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. 2007. № 3. С. 28-32.
9. Бубнова Г.И., Морозова И.В. Компетентностный подход: методика оценивания речевой продукции. Вестник Москв. ун-та. Серия 19, Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2009. № 2. С. 112-119.
10. Буренко В. Навчання письма. Методичні поради. Іноземні мови в навчальних закладах. 2010. 66 с.

11. Васильева Г. М. и др. Традиции и новации в методике обучения иностранным языкам: Обзор основных направлений методической мысли в России. Санкт-Петербург, 2008. 235 с.
12. Гальскова І.Д., Гез Н.І. Теорія навчання іноземних мов: навч. посібник для студентів лінгвістичних інститутів і факультетів іноземних мов вищих пед. закладів. Москва, 2004. 247 с.
13. Гладка О.В. Навчання креативного письма на заняттях з іноземної мови як засіб формування комунікативної компетенції студентів. зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2012. Вип. 34. С. 431-436.
14. Глазунова Т. В. Види письмових висловлювань як об'єкт навчання. Іноземні мови. 1997. № 1. С. 61-62.
15. Головань І.В. Розвиток умінь писемного мовлення іноземною мовою під час літнього відпочинку. Іноземні мови в школі. 2006. № 7. С. 43-46.
16. Грузинская И. А. Методика преподавания английского языка в средней школе. 5-е изд. Москва, 1947. 222 с.
17. Елизарова Г. В., Герцена А. И. Культура и обучение иностранным языкам. 2004. С. 291.
18. Житкова Е. В. Креативное письмо в процессе обучения иностранному языку в вузе. Язык и культура. 2009. №3(7). С.101-104.
19. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. Київ, 2003. 273 с.
20. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений. Москва, 2003. 192 с.
21. Зимова, І.А. Психологія навчання іноземним мовам в школі. Москва. 1991. 305 с.
22. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. Высшее образование сегодня. 2003. № 5. 34 с.

23. Ізаренков Д. І. Базисні складові комунікативної компетенції та їх формування на просунутому етапі навчання студентів-не філологів. 1990. № 4. С. 54-60.

24. Инханян Н.Б. Лингвистические основы формирования в языковом педагогическом вузе лингвосоциокультурной компетенции. 1995. 69 с.

25. Исхакова З.М. Компьютерная коммуникация как мотивация для изучения иностранного языка. Обучение письму - творческий процесс. Современные методы и технологии обучения иностранным языкам в свете современной образовательной парадигмы. Тюмень, 2008. 172 с.

26. Казарицкая Т. А. Проблемы содержания обучения письму в языковом вузе. Методы и организация обучения иностранному языку в языковом вузе. Москва, 1991. Вып. 370. 63 с.

27. Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В. Навчання творчого письма іноземною мовою у старших класах середньої школи. Іноземні мови. 1996. №1. С. 9-10.

28. Кизрина Н. Г. К проблеме развития творческих способностей учащихся в процессе обучения иноязычной письменной речи. Язык в пространстве современной культуры. Краснодар, 2009. С. 262, 32.

29. Кизрина, Н.Г. Письменная речь на иностранном языке как средство развития креативности. Актуальные вопросы немецкой филологии и методики преподавания немецкого языка. сб. научн. тр., Вып. 3. Саранск, 2006. С. 32.

30. Колкер Я.М., Устинова Є.С., Еналієва Г.М. Практична методика навчання іноземної мови. уч. посібник. Москва, 2000. 181 с.

31. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах. дис... канд. пед. наук. Київ, 2005. 24 с.

32. Конишева А. В. Контроль результатів навчання іноземної мови: матеріали для фахівця освітньої установи. С. 109-114.

33. Кривчикова Г. Ф. Інтерактивне навчання іншомовного писемного мовлення студентів мовних спеціальностей. Іноз. мови. 2002. № 3. С. 17-20.

34. Кривчикова Г. Ф. Методика інтерактивного навчання письмового мовлення майбутніх учителів англійської мови: автореф. дис. канд. пед. наук : Київ, 2005. 22 с.
35. Лапидус Б.А. Некоторые теоретические вопросы обучения иностранным языкам. Общая методика обучения иностранным языкам: хрестоматия. Москва. 1991. 61 с.
36. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник, під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ, 1999. 320 с.
37. Мильруд, Р. П. Методика навчання іншомовної письмової мови. Іноземні мови в школі. 1997. № 2. С. 5-11.
38. Омельчук С. Формування мовленнєвокомунікативних умінь у процесі вивчення синтаксису. Київ, 2006. № 9. С. 2-5.
39. Пелішенко О. С. Навчання письма в контексті комунікативного підходу в середній школі. Методика викладання іноземних мов. Наук.-метод. зб. Вип. 25. Київ, 1996. С. 96–100.
40. Полевикова О. Б. Творча робота як засіб розвитку мотивації навчання школярів. Початкова школа. 2002. №3. С. 27-28.
41. Сисоєва, Є.Е. Формування комунікативної компетенції у письмовій мові при навчанні іноземних мов. Іноземні мови в школі. 2006. № 7. С. 43-46.
42. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: пособие для студентов педвузов и учителей. Москва, 2003. 239 с.
43. Сучасні методики навчання іноземних мов. під ред. Л.М. Федорової, Т.І. Рязанцевої-Москва, 2004. С. 138-143.
44. Стогниева О. Технология написания диаманта как средство развития критического мышления и воображения на уроках английского языка. <http://iyazyki.prosv.ru/2016/08/writingtechnologydiamonds/#more25185> (дата звернення: 20.03.2019).
45. Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою. Вінниця, 2008. С. 288, 193.

46. Гарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Культурологічний аспект та проектна методика у навчанні англійської мови для ділового спілкування (Business English). Філологічні трактати. 2017. № 4. 95 с.
47. Гарнопольский О. Б. Основы оптимизации обучения иностранному языку в неязыковом вузе : дис. ... на соискание уч. степени доктора пед. наук .Одесса, 1991. 124 с.
48. Гарнопольский О. Б. Project English для повышения эффективности обучения английскому языку во взрослой аудитории. Інноваційні підходи до викладання іноземних мов. Дніпропетровськ, 1998. 193 с.
49. Топалова В.М. Формирование социокультурной компетенции студентов технического вуза . Дис... канд. пед. наук. Київ, 1998. 168 с.
50. Утробіна А. А. Методика викладання та вивчення іноземних мов. С. 77-78.
51. Фетисова А. А. Things could be. . . verse или клерихью на заняттях по англійському языку. Lingua mobilis. 2012. Вып. № 1 (34). С. 174-179.
52. Філіппова, Н. М. Англomовне академічне спілкування: актуальність проблеми. Миколаїв, 2009. Вип. 2. С. 60-62.
53. Фокіна, К.В., Тернова Л.М. Методика викладання іноземної мови. Москва, 2008. 113 с.
54. Хворостова Ю. А. Writing poetry in English: <http://iyazyki.prosv.ru/2016/08/writingpoetryinenglish/#more25123> (дата звернення: 29.03.2019)
55. Хомський Н. Мова і мислення. Москва, 1972. 122с.
56. Щерба Л.В. Преподавание иностранных языков в школе 3-е изд., испр. и доп. Москва, 2002. 150 с.
57. Щукін О. М. Навчання іноземним мовам. Теорія і практика. Москва, 138 с.
58. Яхонтова Т. В. Основы англomовного наукового письма: Навч. посібник для студентів, аспірантів і науковців. Львів, 2002. 220 с.
59. Beer Ulrich. Entfaltung der Kreativität. Nehren: Katzmann, 1986. 167 s.

60. Brenner Gerd. Kreatives Schreiben. Ein Leitfaden für die Praxis. Berlin, 1989. 189 s.
61. Curtis M. Theorien der künstlerischen Produktivität. Frankfurt/Main, 1976. 267 s.
62. Goldberg N. Writing down the Bones: Freeing the Writer Within. Boston, 1986. 185 p.
63. Grell J. Unterrichtsrezepte. Weinheim, Basel, 1993. 330 s.
64. Harmer J. Teacher knowledge. Core concepts in English language teaching. UK, 2012. 286 p.
65. Hedge T. Writing / Tricia Hedge. Oxford : Oxford University , 1988. 176 p.
66. Leitner, Anton G. (Hrsg.): SMS - Lyrik, 160 Zeichen Poesie. München, 2002. 189 s.
67. Liebna U. EigenSinn: Kreatives Schreiben - Anregungen und Methoden. Frankfurt / Main, 1995. S. 215, 208.
68. Merkelbach, V. Kreatives Schreiben, Westermann Schulbuchverlag GmbH, Braunschweig, 1993. S. 279, 230.
69. Schreiter I. Schreibversuche: kreatives Schreiben bei Lernern des Deutschen als Fremdsprache. München, 2002. 234 s.
70. Wolfrum Jutta. Kreativ schreiben. Gezielte Schreibforderung für jugendliche und erwachsene Deutschlernende (DaF/ DaZ). Deutschland, 2010. 239 s.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис. 1. М. Шагал. Прогулянка

Рис. 2. «Два попуги»

1) Написати відповідь на листа:

Die Eltern der Lessingschule veranstalten einen internationalen Schülertag am Nachmittag, den 5. Mai. Es gibt ein Programm mit deutscher und internationaler Kultur (z.B. Musik, Theater, Ausstellung). Sie sollen die Einladung an die Lehrer und an die Eltern schreiben.

Schreiben Sie über folgende Punkte:

- Grund des Schreibens
- Zeit und Ort
- Programm der Veranstaltung
- Essen und Trinken

2) Написати продовження історії:

Thomas sitzt in seinem Büro und starrt aus dem Fenster. Draußen scheint die Sonne, es ist warm und auch die Freibäder haben bereits geöffnet. Sein Chef bringt ihm einen Stapel voller Arbeit, die er erledigen muss. Lieber möchte er aber schwimmen gehen. Da kommt ihm eine Idee ...

1) Написати відповідь на листа:

Sie haben eine Anzeige für eine Stelle als Verkäufer/Verkäuferin gelesen. Sie sind daran interessiert. Deshalb schreiben Sie an den Arbeitgeber. Schreiben Sie auch eine Anrede und einen Gruß.

Grund für das Schreiben

- a - wer Sie sind
- b - Deutschkenntnisse
- c - Berufserfahrung

2) Написати продовження історії:

Den Geschwistern Peter und Anna ist langweilig. Draußen regnet es in Strömen und der Fernseher ist kaputt. Ihre Mutter ist in die Stadt gefahren, um einzukaufen und der Vater ist noch in der Arbeit. Da hat Peter eine Idee: „Spielen wir im Haus Fußball!“ Anna schießt den Ball fest zu ihrem Bruder, trifft aber die teure Vase ...

АКТИ
Чтобы
парам